

Handläggare
Grapp Lena
Hagström Ingela
Wahlström Lina

Datum
2016-10-07

Diarienummer
KSN-2016-1924

Kommunstyrelsen

Remiss om förslag till strategi och åtgärdsprogram för ANDT-L-arbetet i Uppsala län 2017-2021

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Länsstyrelsen i Uppsala län enligt **bilaga 1**.

Ärendet

Länsstyrelsen i Uppsala län har remitterat Strategi och åtgärdsprogram för alkohol, narkotika, dopning, tobak och läkemedel (ANDT-L) 2017-2021 till bland andra Uppsala kommun.

Strategidokumentet är en del i att anpassa den nya nationella ANDT-strategin till lokala och regionala förutsättningar samt belysa länets behov av samverkan och samordning, och ersätter den tidigare versionen som gällde åren 2013-2015. Dokumentet består av två delar, en strategidel som beskriver viktiga förutsättningar och aktörer som finns för att nå målen i den nationella strategin, och ett åtgärdsprogram som visar på vad som är basverksamhet samt insatser som behöver utvecklas. Länets styrgrupp för ANDT-L har beslutat att inkludera arbetet med att förebygga läkemedelsmissbruk (L) i strategin, vilket inte finns med i den nationella ANDT-strategin.

Strategin och åtgärdena omfattar i huvudsak insatser och aktörer som direkt handlar om eller berörs av ANDT-L, men kopplas även till länets folkhälso- och brottsförebyggande arbete samt det övergripande arbetet för att främja psykisk hälsa.

Strategi och åtgärdsprogrammet återfinns i sin helhet i **bilaga 2**.

Beredning

Remissvaret har beretts i samarbete med företrädare från kommunledningskontoret, socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen.

Föredragning

I förslaget till yttrande framhålls att kommunen ser positivt på att utgångspunkterna för strategin är den nationella ANDT-strategin, jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv samt vikten av samverkan mellan regionala och lokala aktörer.

Gällande del 2, åtgärdsprogrammet, lyfts det i förslaget till yttrande att nivån mellan strategin och åtgärdsprogrammet förhållandevis blir otydlig. Det nämns i dokumentet att ”åtgärdsprogrammet är tänkt som ett stöd och en inspiration i processen för de lokala och regionala ANDT-L-insatserna” och att det är ”önskvärt att alla berörda aktörer i länet beaktar åtgärdsprogrammet vid framtagande av årliga verksamhetsplaner”. Samtidigt är de föreslagna åtgärderna och insatserna ofta formulerade på en konkret nivå och handlar exempelvis om att implementera ett visst koncept i verksamheterna. Således föreslår kommunen att det i åtgärdsprogrammet tydligare framgår att de föreslagna åtgärderna baseras på möjlighet till lokal anpassning, samt att de tydligare utgår ifrån verksamheternas ordinarie uppdrag.

Dessutom framhålls vikten av att strategi- och åtgärdsprogrammet inte skapar ytterligare styrsignaler för verksamheter som redan idag behöver förhålla sig till många styrsignaler såsom lagar, nationella uppdrag och kommunens mål och budget.

Eftersom det saknas ett resonemang kring ekonomiska konsekvenser råder det otydlighet kring huruvida kommunen påverkas ekonomiskt av de föreslagna åtgärderna, vilket poängteras i förslaget till yttrande.

Eftersom strategi- och åtgärdsprogrammet remitterades till kommunen i ett skede då förslag till mål och budget 2017-2019 redan skickats på remiss till nämnderna, och i ett skede då verksamhetsplaner är under bearbetning, kan kommunen komma att ha svårt att beakta vissa delar av dokumentet i nästkommande års verksamhetsplaner.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i föreliggande ärende.

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Christoffer Nilsson
Chef kommunledningskontoret

Handläggare
Grapp Lena
Hagström Ingela
Wahlström Lina

Datum
2016-10-26

Diarienummer
KSN-2016-1924

Länsstyrelsen Uppsala län

anna.haid@lansstyrelsen.se

Remiss om förslag till strategi och åtgärdsprogram för ANDT-L-arbetet i Uppsala län 2017-2021 – ert dnr 706-5525-16

Uppsala kommun har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Länsstyrelsen Uppsala läns remiss. Kommunstyrelsen anför följande.

Kommunen ställer sig i huvudsak positiv till strategi- och åtgärdsprogrammet och dess ambition, men har vissa synpunkter på åtgärdsprogrammet vad gäller nivån på insatserna.

Strategin tar avstamp i den nationella ANDT-strategin, vilket kommunen anser vara positivt då det är en förutsättning för bred genomslagskraft i ANDT-arbetet. Vidare instämmer kommunen i att utgångspunkten bör vara att åstadkomma ett helhetsperspektiv i ANDT-L-arbetet, att arbetet ska genomsyras av ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv samt att regional och lokal samverkan är en viktig strategi för att nå de uppsatta målen.

Gällande samverkan så riskerar dock formuleringen ”samverkansuppdrag behöver prioriteras i förhållande till övrig bas- eller linjeverksamhet” (s. 9) att bli olycklig, eftersom kommunens bas- eller linjeverksamhet ofta är det som enligt nationella och kommunala direktiv är kommunens huvuduppdrag. Samverkan kan dock vara ett verktyg för att uppfylla huvuduppgifterna.

I strategin förs ett resonemang om att fler riktade insatser behövs och att dessa ska vara målgruppsanpassade. Kommunen anser att så inte nödvändigtvis är fallet – det kan även handla om att utveckla eller individanpassa de insatser som redan finns för att möta individuella behov.

Nivån mellan strategin och åtgärdsprogrammet är förhållandevis otydlig. På s. 6 nämns att ”åtgärdsprogrammet är tänkt som ett stöd och inspiration i processen för de lokala och regionala ANDT-L-insatserna. Det är önskvärt att alla berörda aktörer i länet beaktar åtgärdsprogrammet vid framtagande av sina årliga verksamhetsplaner”. De åtgärder som finns

i åtgärdsprogrammet är dock ofta formulerade på en konkret nivå och det blir då otydligt vilken status strategin och de föreslagna åtgärderna är tänkta att ha och hur de förhåller sig till andra styrinstrument.

Många verksamheter som berörs av åtgärderna i programmet har redan många styrsignaler att förhålla sig till. Verksamheterna styrs i allmänhet av både lagar, nationella uppdrag och kommunens mål och budget. Det är viktigt att inga ytterligare styrsignaler skapas i och med åtgärdsprogrammet.

Sättet att formulera insatserna på bör därför ses över så att de tydligare utgår från, eller krockar an till, det ordinarie uppdrag som varje enskilt verksamhetsområde har. För att lyfta exemplet skola, så handlar vissa insatser i åtgärdsprogrammet om att implementera ett visst koncept i skolornas ordinarie undervisning (se delmål 2). Det är positivt att det finns stöd för lärares och rektorers arbete med ANDT-undervisning, men det tillhör lärarens profession att, i samspel med kollegor och rektor, bedöma vilken typ av material, läromedel och aktiviteter som är lämpliga att använda i undervisningen i den egna elevgruppen. Likaså kan detta gälla andra kommunala verksamheter som påverkas av de föreslagna insatserna, såsom socialtjänsten eller tillsynsverksamheten.

Kommunen föreslår därför att det i åtgärdsprogrammet tydligare framgår att de föreslagna åtgärderna baseras på möjlighet till lokal anpassning. Som goda exempel kan nämnas de insatser som handlar om att skapa forum för erfarenhetsutbyten, kompetensutveckling samt stöd till kommunerna, vilka skapar utrymme för lokala lösningar.

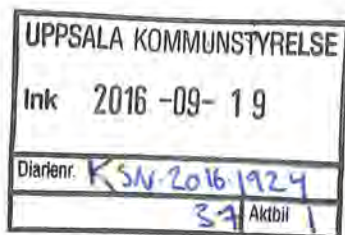
Åtgärdsprogrammet saknar ett resonemang kring ekonomiska konsekvenser. Det råder därmed otydlighet kring huruvida kommunen påverkas ekonomiskt av de föreslagna åtgärderna.

Slutligen vill kommunen framhålla att strategi- och åtgärdsprogrammet remitterades till kommunen i ett skede då förslag till 2017 års mål och budget redan sänts ut på remiss till nämnderna, och i ett skede då verksamhetsplaner är under utarbetning. Därmed kan kommunen komma att ha svårt att beakta vissa delar i strategi- och åtgärdsprogrammet i verksamhetsplaner för år 2017.

För kommunstyrelsen

Marlene Burwick
ordförande

Ingela Persson
sekreterare

Dnr: 706-5525-16
Till remissinstanserna
enligt särskild sändlista

Förslag till Strategi och åtgärdsprogram för ANDT-L-arbetet Uppsala län 2017-2020

– Begäran om synpunkter

Regeringen har antagit en samlad alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksstrategi (ANDT) som anger mål, inriktning och prioriteringar för samhällets insatser. Strategin gäller för åren 2016-2020. Den omfattar allt från tillgänglighetsbegränsande insatser, vård och behandling, alkohol- och tobakstillsyn, till lokalt förebyggande verksamhet. Det övergripande målet från 2011 ligger fast för den nya strategiperioden. Regeringen tydliggör i strategin att jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven ska genomsyra ANDT-arbetet samt att barn ska skyddas från skadliga effekter. Strategin och åtgärdsprogrammet för Uppsala län gäller år 2017-2021.

Länsstyrelserna har genom det ANDT-samordnande uppdraget i uppgift att koppla den nationella strategin till regionala förutsättningar och behov. I Uppsala läns styrgrupp för ANDT-L-frågorna togs ett beslut att ta fram ett regionalt samverkansdokument. Detta är ett led i att kraftsamla kring ANDT-strategin, tydliggöra roller och stärka framtida samordning och samverkan i utvecklingsfrågor. Styrgruppen har också beslutat att inkludera läkemedelsmissbruk i strategin – ANDT-L. Prioriteringarna kan vara olika utifrån lokala förutsättningar och behov.

För framtagande av de prioriterade insatserna i åtgärdsprogrammet har den nationella ANDT-strategin varit en utgångspunkt, liksom även tidigare utvärdering av både den nationella och länets förra åtgärdsprogram 2013-2015. Strategin knyter även an till förslaget på en ny Regional utvecklingsstrategi och förslaget på länsöverenskommelse för missbruks- och beroendevård. Frågan samordnas också med länets kommande handlingsplaner för att stärka den psykiska hälsan och cancerprevention. En annan viktig del har varit behovsinventeringen bland flertalet berörda aktörer.

Styrgruppen förespråkar att strategin skrivs under av den politiska nivån. Eftersom frågorna är tvärssektoriella och berör flera förvaltningar och bör synpunkter inhämtas till remissvaret från flera berörda aktörer inom den egna kommunen/organisationen. Länsstyrelsen erbjuder också samrådsmöten om det finns intresse.

Det kan ske förändringar utifrån regeringens utredning om bildning av storregioner i Sverige. I Uppsala län lokalt är även Region Uppsala enligt förslag på gång att bildas och ska ersätta Regionförbundet och landstinget. Detta kan komma att påverka de regionala aktörernas uppdrag. Tobakslagen kommer även under strategiperioden att revideras.

Länsstyrelsen tar tacksamt emot synpunkter på den föreslagna strategin före den 15 november. Våren 2017 är det planerat att åtgärdsprogrammet ska fastställas på styrgruppen för ANDT-L. Synpunkterna skickas till Länsstyrelsen Uppsala län, att: Anna Haid, 751 86 Uppsala, eller anna.haid@lansstyrelsen.se

/Johan von Knorring – tf. landshövding och ordförande i styrgruppen för ANDT-L-frågor
Länsstyrelsen Uppsala län

STRATEGI OCH ÅTGÄRDSPROGRAM

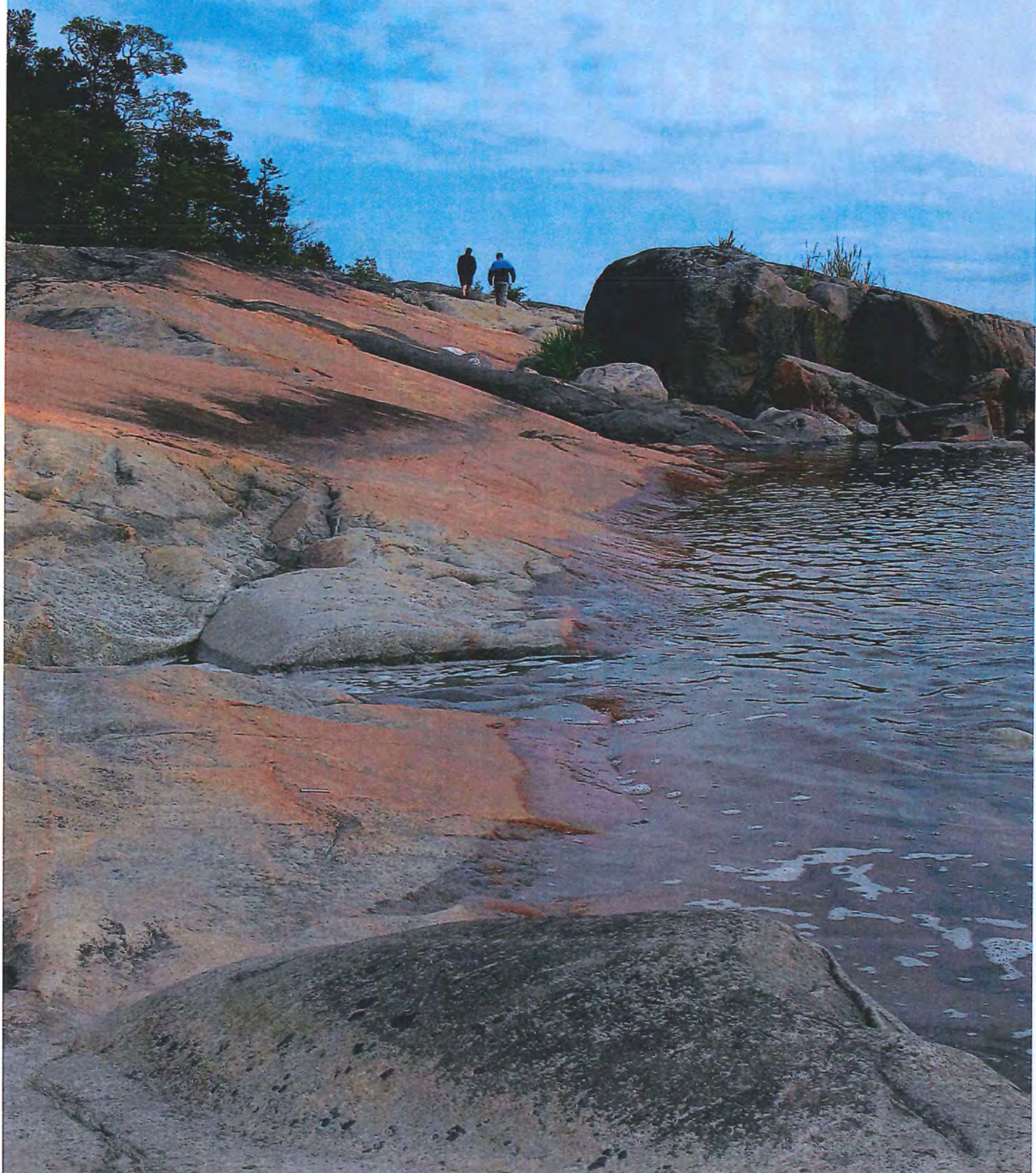
ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING, TOBAK OCH LÄKEMEDEL

UPPSALA LÄN

2017–2021 • REMISSVERSION

” Nästan vart femte barn lever med
mammor och/eller pappor med en
riskabel alkoholkonsumtion.

Förord

NÄSTAN VART FEMTE BARN lever med mammor och/eller pappor med en riskabel alkoholkonsumtion. Hälften av alla rökare beräknas dö i förtid och flera har en ökad risk för cancer. Cannabisrökning leder ofta till kognitiva försämringar vilket ofta innebär svårigheter i skola och arbetsliv. Av alla misshandelsfall är alkohol inblandat i två av tre fall. ANDT-problematik ger, utöver personligt lidande, tydliga samhällsekonomiska konsekvenser för Uppsala län. Det handlar om åtskilliga tiotals miljarder kronor årligen. Det krävs resurser för ett starkt ANDT-arbete men det finns pengar att spara.

I februari 2016 beslutade regeringen om en förnyad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken, den så kallade ANDT-strategin. Den nya strategin avser perioden 2016–2020 och ersätter den första ANDT-strategin som antogs av riksdagen i mars 2011 för perioden 2011–2015.

DET ÖVERGRIPANDE MÅLET från 2011 ligger fast för den nya strategiperioden. Regeringen tydliggör i strategin att jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven ska genomsyra ANDT-arbetet samt att barn ska skyddas från skadliga effekter orsakade av ANDT. Strategin och åtgärdsprogrammet för Uppsala län gäller år 2017–2020.

UPPSALA LÄNS ÅTGÄRDSPROGRAM för ANDT-L är en del i att anpassa den nationella strategin till lokala och regionala förutsättningar, samt belysa länets behov av utveckling, samverkan och samordning. Länets styrgrupp för samverkan om ANDT-L, har också beslutat att inkludera läkemedelsmissbruk i strategin. Därför ingår bokstaven L i Uppsala läns dokument. Frågan finns redan med i länets överenskommelse för att implementera de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården i Uppsala län. Programmet omfattar i huvudsak insatser som direkt handlar om alkohol, droger och läkemedelsmissbruk. Insatserna är ofta sammankopplade i det folkhälso- och brottsförebyggande arbetet samt i det övergripande arbe-

tet för att främja psykisk hälsa bland kvinnor och män och pojkar och flickor.

DETTA ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR ANDT-L arbetet i Uppsala län uttrycker hur vi vill genomföra den nationella politiken utifrån förutsättningarna i vårt län under perioden 2017–2020.

ATT INTEGRERA ANDT-L-FRÅGOR kopplat till en god folkhälsa och social hållbarhet är en viktig del i den regionala utvecklingsstrategins process för att skapa hållbar tillväxt. Trygghet och god hälsa är grundstenar i ett välfärdssamhälle och bidrar till hög konkurrenskraft och god tillväxt. Ett aktivt arbete med ANDT-L-prevention ökar förutsättningar för ökad livskvalitet och fler levnadsår.

UPPSALA LÄN SKA vara ett län där alla barn och unga har möjlighet att få en bra start i livet. Barn och unga med ANDT-L-problematik har sämre förutsättningar att nå skolans kunskapsmål. En viktig fråga i länet är att vara en attraktiv kunskapsregion som skapar goda förutsättningar för unga att skaffa sig en utbildning och egen försörjning. Arbetet med ANDT-L-frågor i ett sammanhang av en hälsofrämjande skola samt erbjuda ett bra föräldrastöd är en viktig del i detta.

DET ÄR VIKTIGT att vidareutveckla den goda samverkan i Uppsala län. Ett målmedvetet, kvalitativt och långsiktigt ANDT-L-arbete ger vinster i både hälsa och ekonomi. Samverkan förutsätter styrning, samsyn och struktur för att lyckas, där styrningen är den mest centrala komponenten. Ledningen på såväl politisk- som tjänstemannanivå bör aktivt arbeta för att skapa förutsättningar för en effektiv samverkan, samordning och ett långsiktigt arbete. Arbetet ska även bidra till att utjämna skillnader i jämlikhet och jämställdhet. Åtgärderna ska i hög grad vara anpassade efter alla kvinnor och män samt pojkar och flickors olika förutsättningar och behov.

Johan von Knorring – Länsstyrelsen Uppsala

TF, LANDSHÖVDING

XX– Region Uppsala

REGIONDIRKÖR/ALTERNATIVT POLITISK FUNKTION

XXXXXXX -Länets kommuner

KOMMUNCHEF/ALTERNATIVT POLITISK FUNKTION

Rickard Johansson – Polismyndigheten Uppsala län

POLISOMRÄDESCHEF

Kommundirektörer/chefer – Uppsala läns kommuner
alternativt politisk nivå?

Fred Nyberg – Uppsala Universitet

KOORDINATOR U-FOLD

Strategi och åtgärdsprogram ANDT-L Uppsala län, 2017–2021, antaget på styrgruppen för ANDT-L-frågor våren 2017.

Innehåll

1. INLEDNING	06
<i>Nationellt styrdokument</i>	06
<i>Regionala utgångspunkter</i>	07
2. UTVECKLINGEN INOM ANDT-L	08
3. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ETT HÅLLBART ARBETE	09
<i>Ett helhetstänk i ANDT-L</i>	09
<i>Styrning, samordning och resurser</i>	10
<i>Aktörer i Uppsala län</i>	11
4. ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR UPPSALA LÄN	13
<i>Upplägg</i>	13
<i>Mål, områden och lokala insatser</i>	13
5. UPPFÖLJNING	26
6. FOTNOTER	27

1. Inledning

Strategidokumentet riktar sig till förtroendevalda, ledande tjänstemän, strategiska funktioner och övriga nyckelaktörer som i sina uppdrag är berörda av frågorna.

UPPSALA LÄNS ÅTGÄRDSPROGRAM för ANDT-L är en del i att anpassa den nationella strategin till lokala och regionala förutsättningar samt belysa länets behov av samverkan och samordning. Den omfattar i huvudsak insatser som direkt handlar om ANDT-L. Den tidigare versionen gällde mellan åren 2013–2015. Insatserna kopplas också

» Åtgärdsprogrammet är tänkt som ett stöd och inspiration i processen för de lokala och regionala ANDT(L)-insatserna.

till länets samverkansinsatser i det folkhälso- och brottsförebyggande arbetet samt det övergripande arbetet för att främja psykisk hälsa bland kvinnor, män, pojkar och flickor. Länets styrgrupp har inför det nya åtgärdsprogrammet beslutat att inkludera arbetet med att förebygga läkemedelsmissbruk i strategin. Det är sedan tidigare inkluderat i länets samverkan för att implementera de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården i Uppsala län. Läkemedelsmissbruk är också en del av helheten i ANDT-arbetet. Åtgärderna baseras dels på tidigare nämnda regionala dokument och dels på Länsstyrelsens behovsinventering. Inledningsvis handlar insatserna främst om att fler berörda aktörer ska få kunskapspåfyllning i frågan och att det ska kopplas till ANDT-frågorna.

DOKUMENTET ÄR UPPDELAT i två delar. En strategidel som beskriver viktiga förutsättningar och aktörer som finns för att nå målen i åtgärdsprogrammet och nationella strategin. Den andra delen är ett åtgärdsprogram som visar på vad som är basverksamhet samt insatser som behöver utvecklas.

DETTA DOKUMENT SKA synliggöra Uppsala läns styrkor och utvecklingsområden i arbetet med att motverka ANDT-L-problematik. Det ska synliggöra hur Uppsala län verkar för att nå målen i den nationella och lokala ANDT-politiken.

SKRIFTEN KAN ANVÄNDAS som underlag för prioriteringar av insatser och som ett underlag för att stärka samordning och samverkan. Åtgärdsprogrammet är tänkt som ett stöd och inspiration i processen för de lokala och regionala ANDT-L-insatserna. Det är önskvärt att alla berörda aktörer i länet beaktar åtgärdsprogrammet vid framtagandet av sina årliga verksamhetsplaner. Med dokumentet synliggörs många aktörer som har en viktig roll i ANDT-L-arbetet och att det kan finnas behov av ytterligare utvecklingsarbete.

» Vi vill visa på att vi är många aktörer som har en viktig roll i ANDT(L)-arbetet.

Fotnotsförklaringar – se sid. 27

Nationellt styrdokument

ANDT-strategin 2016-2020

I februari 2016 reviderades den befintliga nationella strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken, den så kallade ANDT-strategin. Den nya strategin avser perioden 2016–2020 och ersätter den förra ANDT-strategin som antogs av riksdagen i mars 2011 för perioden 2011–2015. Det övergripande målet från 2011 ligger fast för den nya strategiperioden. Regeringen tydliggör i strategin att jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven ska genomsyra ANDT-arbetet samt att barn ska skyddas från skadliga effekter orsakade av ANDT. För att uppnå det övergripande målet anges för den nya perioden sex mål som i likhet med det övergripande målet är tänkta att ligga fast även på längre sikt. Kopplat till varje mål finns ett antal insatsområden som ska styra utvecklingen.

Det övergripande målet: Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.¹

Övergripande mål

1.	Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.
2.	Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska.
3.	Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4.	Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5.	Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Foto: Can Stock Photo

Övriga nationella utgångspunkter

Nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder

Utgångspunkt vid framtagandet av de nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder var arbetets svaga ställning i hälso- och sjukvården. Trots flera års implementeringsarbete finns det idag stora variationer i det sjukdomsförebyggande arbetet mellan och inom olika landsting/regioner och det saknas en enhetlig praxis. Riktlinjerna omfattar arbetet med bland annat tobak och alkohol. Syftet är att patienter i hela landet ska få en god och jämlik vård baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet.²

Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende

Socialstyrelsen publicerade nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården år 2007. Dessa riktlinjer har år 2015 reviderats, baserat på att nya behandlingsmetoder har introducerats och nya metoder för upptäckt och prevention har tillkommit i vården och omsorgen. Det innebär att förhållandevis mer resurser bör fördelas till högt rankade metoder än till metoder som har fått en låg rangordning. Missbruks- och beroendevården ska kunna erbjuda ett brett utbud av behandlingsmetoder. De nya riktlinjerna innehåller rekommendationer om bedömningsinstrument, medicinska test, läkemedelsbehandling, psykologisk och psykosocial behandling, psykosociala stödsatser, behandling vid samsjuklighet och behandling av ungdomar.³

TOBACCO ENDGAME- RÖKFRITT SVERIGE 2025 – ett krafttag mot rökning

Regeringen ställer sig med den nya ANDT-strategin bakom initiativet om ett rökfritt Sverige år 2025. Initiativet är taget av ett antal föreningar som är knutna till Tobaksfakta – oberoende tankesmedja. Syftet är att inom de närmaste åren få till stånd ett politiskt beslut om ett årtal då rökningen ska vara starkt reducerad (<5 procent) och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem. Att "ställa sig bakom" **TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025** innebär att man bejaktar följande:

- Vi förstår bakgrunden till och behovet av att skärpa (eller en tydlig höjning av ambitionsnivån i) det tobaksförebyggande arbetet;
- Vi stödjer principen att ett årtal ska preciseras då rökningen ska vara kraftigt begränsad;
- Vi stödjer en bred opinionsbildning för ett nationellt politiskt beslut med en tillhörande handlingsplan.⁴

Missbruks- och beroendevården ska kunna erbjuda ett brett utbud av behandlingsmetoder.

Regionala utgångspunkter

Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län (Ej färdigställd än)

Regionförbundet i Uppsala län (kommande Region Uppsala) ansvarar för länets regionala utvecklingsstrategi (RUS). Strategin ingår i en struktur av styr- och policydokument, med EU:s strategi "Europa 2020" som övergripande vägledning. Strategin innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling – social, ekologisk och ekonomisk. Kapitlet "En region för alla" lyfter fram åtgärderna för att alla länets medborgare ska ges möjlighet till god hälsa och delaktighet i samhället.

- Säkra utbildning av högsta kvalitet i en attraktiv kunskapsregion.
- Skapa goda möjligheter till livslångt lärande
- Utveckla en jämlik arbetsmarknad
- Påskynda integrering av nyanlända på arbetsmarknaden
- Säkerställ en kvalitativ hälso- och sjukvård och omsorg.⁵

Länsövergripande överenskommelse och regionala riktlinjer för missbruks- och beroendevården i Uppsala län (RIM) (Ej färdigställd än)

På initiativ av RIM-arbetets styrgrupp och på uppdrag av tjänstemannaberedningen kommuner och landsting har tidigare riktlinjer reviderats och anpassats under år 2016. Dokumentet består av två delar varav den första delen är en överenskommelse där kommunerna och landstinget i Uppsala län förbinder sig att samverka kring utveckling av missbruks- och beroendevården och den andra består av gemensamma riktlinjer. Riktlinjerna är hämtade från Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården. Det länsövergripande dokumentet har konkretiserats i lokala överenskommelser.⁶

Cancerpreventionsplan för Uppsala-Örebro sjukvårdsregion (Ej färdigställd än)

Enligt världshälsoorganisationen (WHO) kan upp till 30 procent av all cancer förebyggas genom förbättrade levnadsvanor, där bland annat och tobak och alkohol utgör betydelsefulla faktorer. Cancerpreventionsplanen för år 2017–2019 är antagen av Samverkansnämnden i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion år xxxx. Planen visar hur och varför det cancerpreventiva arbetet är en viktig del i utvecklingen av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i sjukvårdsregionen. Syftet med planen är att, utifrån regionala förutsättningar och behov i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion, konkretisera de preventiva intentionerna i den nationella cancerstrategin (SOU 2009:11) för Uppsala-Örebro sjukvårdsregionen. Cancerpreventionsplanen ska ses som ett övergripande dokument kan kompletteras med regionala och lokala handlingsplaner för att ytterligare konkretisera arbetet och dess innehåll.⁷

2. Utvecklingen inom ANDT-L

Länets elevvaneundersökning Liv och hälsa Ung visar andelen ungdomar som testat och eller brukar ANDT minskar, allt fler avstår helt. Detta trots att det tycks finnas en hög tillgänglighet. De vanligaste sätten ungdomar får tag i alkohol och tobak är genom kompisar och äldre syskon.

UNGEFÄR 48 PROCENT av flickorna och 43 procent av pojkarna i årskurs nio i Uppsala län har någon gång druckit alkohol. Drygt 76 procent av pojkarna och 77 procent av flickorna i årskurs två på gymnasiet har gjort det samma. Det är vanligare med riskabla alkoholvanor bland män och kvinnor i åldrarna 16–29 år jämfört med övriga åldersgrupper. Andelen vuxna med riskabla alkoholvanor ligger lite högre i Uppsala län jämfört med landet som helhet.

ANDELEN UNGDOMAR SOM röker tobak har minskar hos båda könen men det finns ändå mycket kvar att utveckla. Länets skolundersökning visar att nära fyra procent av alla pojkar och fem procent av alla flickor i årskurs nio röker dagligen och motsvarande siffror för årskurs två på gymnasiet är sju procent för pojkar och drygt nio procent för flickor. Det har i länet skett en ökning av antalet elever som det senaste året har rökt vattenpipa. Av eleverna i årskurs nio har 84 procent rökt och i årskurs två på gymnasiet är det 69 procent av pojkarna respektive 70 procent av flickorna som har rökt vattenpipa två gånger eller mer. Av pojkar i klass nio uppger nästan sex procent att de snusar dagligen och 0,2 procent bland flickorna. I gymnasiet årskurs två är det 13 procent respektive en. I Uppsala län uppger nio procent av befolkningen mellan 18–64 år att de snusar dagligen. De ungdomar som snusar och/eller röker intensivt konsumerar alkohol i större utsträckning än de som inte snusar eller röker.

NÄR DET GÄLLER antalet avlidna där narkotika angetts som dödsorsak samt antalet vårdade med narkotikadiagnos framgår en ökning. Erfarenhet av narkotika bland vuxna, är lite högre i länet än i landet som helhet, nästan nio procent av kvinnorna och 19 procent av männen har någon gång testat cannabis. Cirka 25 procent av alla yngre män

(16–34 år) har provat hasch eller marijuana. Den tidigare ökningen av narkotikaanvändning bland svenska ungdomar har planat ut något. I Uppsala län är det nästan sex procent av alla länets niondeklassare som har testat narkotika och motsvarande siffror för årskurs två på gymnasiet är drygt 18 procent för pojkar och 13 procent för flickor. Cannabis är den vanligaste förekommande drogen.

ANDELEN UNGDOMAR SOM använt dopingpreparat fortsätter att vara lågt. Det är cirka en procent av alla pojkarna och drygt en av flickor i årskurs nio uppgav att de testat anabola androgena steroider (dopingpreparat) det senaste året. För elever i årskurs två på gymnasiet är det knappt en procent bland pojkar och 0,2 procent bland flickor. Ungefär fyra procent av männen (men knappt några kvinnor) som tränar på gym uppgav att de någon gång använt dopningspreparat. Det är fyra gånger så många jämfört med befolkningen i stort.

ANTAL DÖDSFALL DÄR metadon eller buprenorfin och andra narkotikaklassade läkemedel nämns på dödsorsaksintygen har ökat kraftigt från 2006 och framåt.

I EN EUROPEISK kontext ses utvecklingen inom ANDT bland svenska ungdomar som positiv. Svenska 16-åringar röker mindre än genomsnittet i Europa, dricker alkohol förhållandevis sällan och uppger mindre erfarenhet av cannabis eller annan narkotika jämfört med andra europeiska ungdomar. Däremot dricker svenska ungdomar relativt mycket när de väl dricker. Sverige är det enda land som visar siffror på att flickor har samma dryckesvanor som pojkar, sett ur frekvens, volym och intensivkonsumtion.^{8,9,10,11,12}

Foto: Can Stock Photo

3. Förutsättningar för ett hållbart arbete

UPPSALA LÄN

Ett helhetsgrepp i ANDT-L

Det är viktigt att det finns insatser inom hela spektret: från att främja hälsa, till att förebygga alkohol- och drogproblematik och till insatser för vård och behandling. Insatser bör också anpassas så att det fångar upp individen genom hela livet. Åtgärdsprogrammet är ett exempel på att Uppsala läns aktörer för första gången har gått samman för att få en helhet i ANDT-L-arbetet.

Det finns vinster med att samordna insatserna bättre utifrån de olika preparaten. Ofta görs insatser för att motverka ett preparat och stärka skyddsfaktorer och minimera riskfaktorer, vilka ofta är de samma för de olika preparaten. Det är ett utvecklingsarbete att professionella inte alltid tar upp alkohol och tobak vid stödsatser utifrån cannabisproblematik. Alla arbetsplatser bör arbeta för ett ökat helhetsperspektiv. Detta berör även frågan som handlar om barn som växer upp i familjer med missbruk, psykisk ohälsa eller våld. Här behövs ett tydligare familjeperspektiv.

Styrning samordning och resurser

Förutsättningarna för ett långsiktigt hållbart arbete ser väldigt olika ut i länet. Länets aktörer behöver fortsätta verka för bättre styrning och samordning inom ANDT-L-området. Vi behöver se över våra insatser och se hur vi kan gå från kortsiktiga lösningar till mer hållbara strategier. Ett långsiktigt hälsofrämjande och förebyggande arbete inom ANDT-L för att nå strategins mål förutsätter att det finns en hållbar regional och lokal struktur för samverkan, styrning och uppföljning. Samverkansuppdrag behöver därför prioriteras i förhållande till övrig bas- eller linje- verksamhet.

DET BÖR PÅ alla nivåer finnas en strategisk planering och strukturerat samarbete. Detta för att göra rätt prioriteringar och utnyttja resurserna maximalt. I länet har sex av

åtta kommuner en särskild samverkansgrupp för ANDT-förebyggande arbete i kommunen samt politiska program som inkluderar arbetet. En framgångsfaktor är att det finns en personell resurs med ett tydligt uppdrag och stöd från en engagerad styrgrupp och det finns idag inte i alla våra kommuner.¹³

BEHOVET AV YTTERLIGARE samordning av frågan mellan olika aktörer på länsnivå tydliggörs också av en särskild utvärdering med stöd av modellen "Community readiness" som är gjord av samordningen av ANDT. Modellen mäter hur bra en aktör eller samverkansstruktur är på att arbeta med utveckling och förändring. ANDT-samverkansarbete i länet är enligt denna utvärdering på förplaneringsstadiet. Det innebär att länets aktörer har mycket kvar att utveckla för att förankra, samordna och leda arbetet tydligare. Insatser har inte heller kommunicerats tillräckligt inom de egna verksamheterna. För några år sedan utvärderades även hälften av länets kommuner om deras "beredskap" att arbeta effektivt med förebyggande arbete och de hade samma utvecklingsbehov och poängantal. Uppsala län bedöms ha många samarbetsinsatser och goda aktiviteter på gång, vilket också utvärderingen visar.¹⁴ Ett exempel på strukturerat samarbete är det de lokala samverkansavtalen mellan polis och kommun rörande ANDT-förebyggande och brottsförebyggande arbete som finns i samtliga av Uppsala läns kommuner, undantaget en. I en kommun är även landstinget en part. I tre kommuner finns en särskild handlingsplan för hur samverkan ska gå till. Få av dokumenten har mätbara mål och fler behöver konkreta handlingsplaner. Det finns fler pågående samverkansområden som med fördel skulle kunna knytas till dokument och samverkan. Exempel på insatser är tillgänglighetsbegränsning av ANDT-L och våld samt integrering av ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.

Foto: Gunnar Hemriksson

Jämlikhet och jämställdhet

I uppföljningsrapporten för tidigare åtgärdsprogram för Uppsala läns ANDT-arbete framkommer behov av att verka för ökad jämlikhet och jämställdhet inom ANDT-frågorna. Stödet som personer med alkohol- och drogproblem kan få varierar beroende på kommund tillhörighet.

DEN SOM ÄR elev eller anställd på en "rökfri arbetsplats" och vill sluta röka kan i endast några kommuner erbjudas tobaksavvänjning. På några skolor känner både vuxna och unga till att det råder rökförbud, samtidigt följs inte tobakslagen på andra skolor. På många ställen i länet kan barn och unga köpa cigaretter själv i butik. Flera gymnasietjejer under 18 år uppger även att de själva kan köpa sin alkohol på en restaurang.^(Källa nr 13) Nyblivna mammor tillfrågas om sina alkohol- och tobaksvanor men papporna får sällan samma frågor.¹⁵

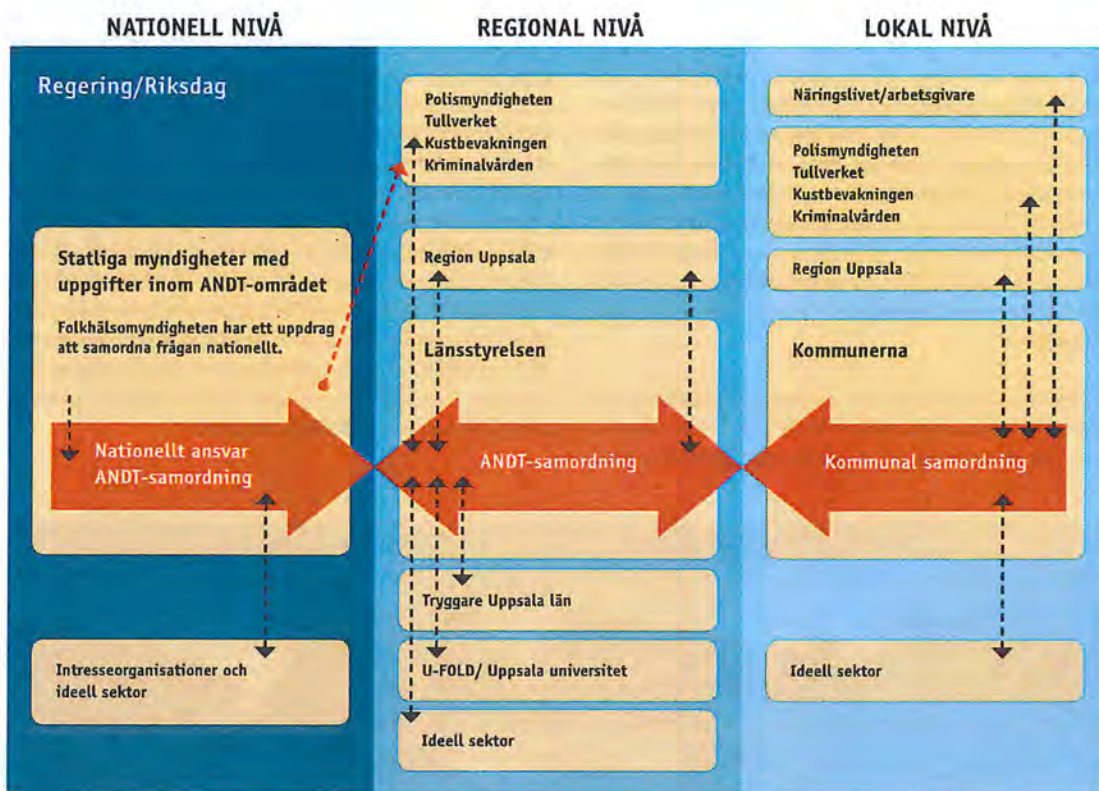
Förutom kön och ålder har socioekonomiska faktorer som inkomst, utbildning och sysselsättning betydelse både för andelen personer som utvecklar en riskabel alkoholkonsumtion och för andelen som använder tobak. Män har generellt ett högre riskbruk¹⁶ av alkohol än kvinnor och yngre har ett högre riskbruk än äldre. Andelen som röker dagligen är i dag generellt högre bland kvinnor än bland män och även högre bland äldre än bland yngre. Men såväl ålders- som könsskillnader i alkohol- och tobaksbruket minskar.¹⁶

FÖR ATT FÖRSTÅ utvecklingen och utforma målgruppsanpassade insatser behöver även andra faktorer observeras. Det finns inte några skillnader i riskabla alkoholvanor bland kvinnor och män med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen. Rökning är vanligare bland kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning. Homo- eller bisexuella personer har större risk att utveckla riskabla alkoholvanor och röker oftare jämfört med heterosexuella. När det gäller bostadsort finns inga skillnader bland männen när det gäller riskfylld alkoholkonsumtion. Kvinnor i en större stad har ett högre riskbruk jämfört med kvinnor i glesbygd eller i en mindre ort.

Grupper med låg socioekonomisk ställning får mer skador av alkohol än grupper med hög socioekonomisk ställning, även vid samma konsumtionsnivå.

Andelen som använt cannabis är betydligt högre bland unga vuxna jämfört med äldre åldersgrupper. När det gäller dopningsmedel är det främst yngre män som använder dessa preparat.¹⁷

DET RÄCKER INTE med den generella preventionen även om den är viktig. Fler riktade insatser till särskilda riskgrupper krävs. I länets uppföljning lyfts dessa grupper fram: asylsökanden/ensamkommande barn, personer med psykisk ohälsa samt andra särskilda behov, äldre, unga vuxna, personer och barn i missbruksmiljöer, hög-

Övergripande organisation för att nå de nationella ANDT-målen.

* Definitionen av riskbruk: Mer än 14 standardglas per vecka för män och mer än nio standardglas per vecka för kvinnor. (Ett standardglas = 12 gram alkohol, 33 centiliter starköl, 12 centiliter vin och fyra centiliter starksprit.)

konsumenter av ANDT-L, ensamstående föräldrar, elever som inte klarar skolan, socioekonomiskt utsatta och studenter. Landstingen och kommunerna har gjort generella satsningar men ännu inte kommit så långt som till satsningar som rör specifika grupper. Det är angeläget att också uppmärksamma högriskgrupper i det fortsatta arbetet. Alla länets kommuner påpekar i en enkätundersökning att mer samverkan inom länet kopplat till ANDT-L skulle behövas för ensamkommande barn som kommer till Sverige för att söka asyl.^(Källa nr 15)

Styrgrupp för ANDT-L Uppsala län

Högsta instans för styrning/förankring för det ANDT-förebyggande arbetet i Uppsala län

- **Syfte:** Forumet finns till för att anpassa den nationella ANDT-strategin till lokala och regionala förutsättningar, samt belysa länets behov av samverkan, samordning och utveckling.
- **Deltagare:** Länsstyrelsen – högsta ledningsfunktion, Region Uppsala – regiondirektör, Kommunerna/Lands-tinget: beslutsfattare på hög nivå, Länets polismyndighet – polisområdschef, samt Uppsala Universitet – U-FOLD – koordinator/ansvarig rektor. Se vidare särskilt dokument för: Samverkanstruktur ANDT-förebyggande frågor Uppsala län.

Aktörer i Uppsala län

ARBETSGIVAREN: Hälsa påverkas i hög grad av arbetet och arbetsplatsen och tvärt om. Arbetsgivarna i länet kan bidra med viktiga delar i ANDT-L-arbete genom hälsofrämjande insatser, tidig upptäckt och erbjudande om stöd vid konstaterad problematik. Det är viktigt att det på arbetsplatserna finns en aktuell policy och riktlinjer för frågan samt en god företagshälsovård.

IDÉBUREN SEKTOR: Många funktioner i samhället utgår från ett engagemang från enskilda individer och grupper. De kan vara en oberoende drivkraft och bidra med nya perspektiv på ANDT-L-frågorna. De idéburna föreningarna har unik möjlighet att nå länets befolkning i deras vardag. (se särskild bilaga: Vad kan idéburen sektor erbjuda inom ANDT-L i Uppsala län LST, 2016:12)

KOMMUNERNA: Kommunerna har en central roll för ANDT-L-arbetet, då det förebyggande arbetet främst bedrivs där människor lever och verkar. Flera av de insatser som görs för att främja, förebygga och erbjuda vård och stöd finns inom kommunen. De har även ett uppdrag att erbjuda stöd till anhöriga. Kommunen har ansvar för att utöva tillsyn över de aktörer som säljer alkohol och tobak utifrån alkohol- och tobakslagen. Många gånger finns behov av sektorsövergripande insatser och intern samverkan. Flera kommuner har särskilda uppdrag för att samordna arbetet.

KRIMINALVÅRDEN: Kriminalvården har en roll i att arbeta brottsförebyggande, vårdande och rehabiliterande. Indi-

vider ska erbjudas stöd för att efter avslutad insats kunna leva ett liv utan kriminalitet och missbruk. Detta är en del i att öka människors trygghet och bidra till ett tryggare samhälle. Med utgångspunkt från olika riskbedömningsinstrument arbetar kriminalvården med risk, behov och mottaglighet hos klienterna. Kriminalvården erbjuder bl.a. en rad olika behandlingsprogram mot missbruk.

KUSTBEVAKNINGEN: Kustbevakningen arbetar genom samverkan i regionala underrättelsecentrum mot grov organiserad brottslighet och bidrar med maritim kompetens. Kustbevakningen genomför gränskontroller och sjötrafikövervakning när det gäller fart och nykterhet vid yrkes- och fritidssjöfarten. Kustbevakningen bidrar även till att minska olyckor på vägarna genom nykterhetskontroller i hamnområden och i samband med skoterkörning.

LÄNSSTYRELSEN: Länsstyrelsen har särskilda uppdrag att implementera den nationella ANDT-strategin utifrån lokala förutsättningar och behov. Länsstyrelsen ska även verka för regional samordning och samverkan, stärka det förebyggande arbetet, vara en länk mellan lokal, regional och nationell nivå. Det finns även ett tillsynsuppdrag över kommunernas tillsyn av efterlevnad av alkohol- och tobakslagen.

Länsstyrelsen har även uppdrag att stödja samordningen i länet och öka kunskapen om jämställdhetsfrågor inklusive mäns våld mot kvinnor, sociala risker, föräldrastöd, mänskliga rättigheter, integration och folkhälsa.

NÄRINGSLIVET: Företag kan ha ett socialt engagemang och sponsra eller aktivt bidra med exempelvis nattvandring eller föräldrastöd. De näringsidkare som arbetar med servering ska säkerställa att ingen under 18 år serveras alkohol. På samma sätt ska detaljhandelsställen som säljer folköl och/eller tobak säkerställa att ingen under 18 år får köpa dessa varor. Näringsidkarna har ett ansvar för egenkontroll.

POLISMYNDIGHETEN: Polisens uppdrag är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Detta sker bland annat genom att minska våld i offentlig miljö, bekämpa narkotika och illegal handel med alkohol, tobak och dopningspreparat. Polisens uppdrag innefattar även att arbeta för en minskad droganvändning i trafiken samt att utöva tillsyn av försäljning utifrån alkohol- och tobakslagen.

REGION UPPSALA: Region Uppsala ansvarar för hälso- och sjukvård samt tandvård och är en viktig kontaktyta gentemot befolkningen. De ska verka för hälsofrämjande och sjukdomsinriktade insatser både för befolkningen i sin helhet och för patienter inom hälso- och sjukvården samt tandvården. Det kan handla om upptäckt av bruk eller riskbruk ANDT-L, smittskydd, stöd till lokalt och regionalt preventionsarbete samt adekvat stöd, vård och behandling. Region Uppsala har ansvar för det strategiska och övergripande folkhälsoarbetet i länet. De ska samordna, verka för och följa upp folkhälsoperspektivet i det regionala utvecklingsarbetet.

STUDIEFÖRBUND: De tio studieförbunden i Uppsala län har olika profil och inriktning. De möter människors skilda behov av utbildning.

TRYGGARE UPPSALA LÄN: En länsövergripande verksamhet som syftar till att skapa förutsättningar för att samordna det regionala och lokala trygghetsskapande, brottsförebyggande och brottsofferstödande arbetet som utförs i länet och vid behov möjliggöra reell samverkan mellan olika aktörer. Myndigheter, däribland länets kommuner, organisationer och företag har tagit beslut om att samverka för att människor ska känna sig trygga i sin närmiljö.

TULLVERKET: Verket ska bidra till att begränsa den organiserade och storskaliga brottsligheten. De ska bekämpa illegal införsel av alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobak. De bidrar även till att upptäcka när nya preparat förs in på den svenska marknaden.

UPPSALA UNIVERSITET: U-FOLD: Forum för forskning om läkemedels- och drogberoende. Forskare och fackmän

möts i ett forum för att utveckla samhällets åtgärder mot missbruk, tidiga insatser och prevention.

KURATORSKONVENTET: Syftar till att öka samarbetet mellan Uppsalas studentnationer och tillvarata deras gemensamma intressen. Utöver kampanjen "Varannan vatten" bedrivs ett långsiktigt arbete för ansvarsfull alkoholserving och en särskild samverkan inför valborg.

SKATTEVERKET: Skatteverket har ett uppdrag att kontrollera efterlevnaden av skatteförfarandelagen. De kan därför utföra tillsyns- och kontrollbesök, som i normalfallet genomförs oannonserade. Skatteverket ska utöva tillsyn över att de näringsidkare som ska ha kassaregister har sådant och att de kassaregister som används uppfyller föreskrivna krav.

STUDENTHÄLSAN: Studenthälsa vid Uppsala Universitet har en särskild ANDT-funktion som ansvarar för samordning och utveckling av det individuella studentstödet och det utåtriktade arbetet inom ANDT.

Foto: Can Stock Photo

4. Åtgärdsprogram för Uppsala län

Upplägg

De mål och insatser som lyfts fram är en konkretisering av hur länets aktörer vill omsätta den nationella politiken till förutsättningar och behov i Uppsala län. Den nationella strategin har sex delmål för att nå det övergripande målet: Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Uppsala läns aktörer har valt att utgå från fem av dessa. Uppföljningens resultat av tidigare åtgärdsprogram har varit en utgångspunkt för lokala behov av nya samverkansinsatser. Dokumentet gör inte anspråk på att omfatta hela det samlade ANDT-L-förebyggande arbetet i länet.

Insatsområdena kommer ha en kort inledande beskrivning av basverksamhet samt några särskilda insatser som behöver utvecklas. Åtgärden ska utgå ifrån aktuell och tillgänglig forskning samt beprövad erfarenhet. Prioriteringarna kan vara olika utifrån kommunernas olika förutsättningar och behov.

Uppsala läns styrgrupp har särskilt valt att dessa fyra övergripande mål ska genomsyra alla lokala mål. De ska särskilt beaktas och konkretiseras i en årlig verksamhetsplan samt särskilt följas upp.

Övergripande mål	
1.	Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet ska tydliggöras och genomsyra ANDT-L-arbetet.
2.	Barnperspektivet ska tydliggöras och genomsyra ANDT-L-arbetet. (Barnens rättigheter och möjligheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter ska beaktas).
3.	Insatser som är tydligt kopplade till ett preparat ska där det är möjligt även kopplas till övriga insatser inom ANDT-L.
4.	Länets kommuner och landsting ska verka för att det finns insatser i ANDT-L-arbetet längs individens livstid samt från prevention till vård och behandling.

Delmål 1

Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.

INSATZOMRÅDE: SAMORDNAD, EFFEKTIV OCH LIKVÄRDIG ALKOHOL- OCH TOBAKSTILLSYN.

DET ÄR GENOM tillsyn som kommunerna och länsstyrelsen säkerställer att skyddslagstiftningarna för alkohol och tobak följs. Nivån av tillsynen i länet kan bedömas utifrån ett flertal faktorer. Det totala antalet årsarbetskrafter för tillsyn, antalet och kvaliteten på tillsynsbesök som görs av kommunerna och polismyndigheten, hur länsstyrelsen utövar tillsyn över kommunernas arbete m.m. (Källa nr 13)

I DEN NYA ANDT-STRATEGIN framgår att kommunernas tillsyn av rökfria skolgårdar är en viktig insats för att skydda barn och unga från tobaksbruk. Samtliga kommuner bör regelbundet genomföra tillsyn över att lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt skolgårdar är

rökfria. (Källa nr 16) Kontrollköp av tobak och folköl innebär ett nytt redskap i tillsynen. Kontrollköp ökar kommunens vetskap om eventuella brister och med detta ökar behovet av ordinarie tillsyn. Kontrollköp bedöms leda till ökad kunskap om eventuella brister samt förbättrad dialog med serverings- och försäljningsställen i länet.

I UPPSALA LÄN finns två universitet som har nationer som med hjälp av studenter serverar andra studenter alkohol vilket ställer ytterligare krav på tillsynen. Den särskilda metoden Ansvarfull alkoholservice på studentnationerna är ett viktigt verktyg för att nå en minskad tillgång till ANDT. Metoden används även i länets kommuner genom utbildning av krögare och serveringspersonal.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör ¹	Uppföljningsansvarig ²
Kommunernas tillsyn av serverings- och försäljningsställen sker regelbundet och är likvärdig i hela länet.	Regelbundet erfarenhetsutbyte mellan kommunerna och polismyndigheten – Strukturerade checklistor och mallar. – Länsstyrelsen ska bidra med råd och stöd.	Kommunen (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen) Länsstyrelsen (tillsyn) Polismyndigheten	Länsstyrelsen (tillsyn)
Samtliga lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt skolgårdar ges regelbunden tillsyn över att rökförbudet följs.	– Kommunerna genomför regelbunden tillsyn. – Länsstyrelsen bidrar med råd och stöd. – Tillsynen förbättras med strukturerade checklistor, mallar m.m.	Kommunen (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen) Länsstyrelsen (tillsyn) Polismyndigheten Kommunen (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen samt rökfria miljöer) Länsstyrelsen (tillsyn)	Länsstyrelsen (tillsyn)

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör ¹	Uppföljningsansvarig ²
Kommunerna använder kontrollköp som tillsynsmetod av folköl, tobak och andra rökprodukter som omfattas av tobakslagen	– Utvecklat samarbete mellan kommunerna. – Länsstyrelsen bidrar med råd och stöd.	Kommunerna (förvaltningar med ansvar för tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen)	Länsstyrelsen (tillsyn)
Studentnationerna ska tillämpa metoden Ansvarsfull alkoholserving	– Alla berörda aktörer ska samverka för en fortsatt spridning av metoden Ansvarsfull alkoholserving inom universitetets nationer.	Länsstyrelsen Uppsala kommun Uppsala Universitet (Kuratorskonventet, Enheten för studenthälsa) Polismyndigheten	Kuratorskonventet Uppsala kommun Polismyndigheten

¹"Involverad aktör" innebär att aktören kan/bör ha en roll i frågan.

²"Uppföljningsansvarig" uppger vilken aktör som är övergripande ansvarig för uppföljning.

INSATSONRÅDE: SAMVERKAN MELLAN ANDT-L-FÖREBYGGANDE OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE PÅ ALLA NIVÅER.

DE FORUM FÖR samverkan mellan ANDT-L och brottsförebyggande frågor som idag finns är samverkansorganet Tryggare Uppsala län och arbetsgrupperna: Länssamverkan kommun-polis och Länsgruppen sociala risker/social oro. Det diskuteras även i viss grad brottsförebyggande frågor på länets nätverk för ANDT-L-förebyggande frågor. Samordnande aktörer på länsnivå har varit Tryggare Uppsala län, länsstyrelsen och polismyndigheten. Det nationella brottsförebyggande rådet (BRÅ) har vid enskilda tillfällen varit inbjudna i samverkan.

ETT PRIORITERAT SAMARBETE har varit att utveckla och utbyta erfarenheter kring kommunernas och polismyndighetens strukturer och rutiner i arbetet. Formen för samverkan har varit utbildningar, föreläsningar, workshops och nätverksträffar.

LÄNSSAMVERKAN KOMMUN-POLIS syfte har i huvudsak varit ett stöd för att strukturera upp arbetet, tydliggöra prioriteringar och följa upp samverkan. Samverkan har konkretiserats och strukturerats i de lokala samverkansöverenskommelserna mellan kommunerna och polisen (och i något fall landstinget). Vid uppföljning av tidi-

gare åtgärdsprogram för länets ANDT-arbete var det tydligt att ANDT-frågorna utgör en stor del av dessa överenskommelser. Förutsättningarna i länets kommuner skiljer sig åt avsevärt och det behövs handlingsplaner med mätbara mål. Det är ofta oklart med ansvarsfördelning och resurser samt det saknas överlag jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. (Källa nr 15)

DET FINNS EN särskild länsgrupp för att integrera sociala risker/social oro i länets och kommunernas krisberedskapsarbete. Sociala risker är sannolikheten för oönskade händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i sociala förhållanden och som har negativa konsekvenser för det som bedöms vara skyddsvärt. En eller flera sociala risker kan i sin tur leda till social oro. ANDT-L-problematiken innefattas i detta genom att det kan vara en bakomliggande riskfaktor som påverkar sannolikheten för att sociala risker uppstår eller att ANDT-L-problematiken blir en social risk i sig. Metoder och handlingsplaner tas fram för att förebygga och hantera sociala risker. Som stöd erbjuder Länsstyrelsen forum för erfarenhetsutbyte mellan aktörer och stöd genom kompetenshöjande aktiviteter.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
En samordnad och stärkt läns-samverkan för ANDT-L och det brottsförebyggande arbetet.	– Att erbjuda särskilda forum för samverkan där brottsförebyggande och ANDT-L-frågor diskuteras, samordnas och utvecklas.	Länsstyrelsen Kommunerna Region Uppsala ³ Idéburen sektor Polismyndigheten Åklagarmyndigheten Kriminalvården Tryggare Uppsala län	Länsstyrelsen Polismyndigheten Tryggare Uppsala län
Ett kvalitativt och strukturerat arbete med de lokala samverkans-avtalen mellan kommun och polis	– Förbättring av lokala samverkansavtal mellan kommun och polis.	Länsstyrelsen Kommunerna Landstinget Polismyndigheten Tryggare Uppsala län	Länsstyrelsen Polismyndigheten Tryggare Uppsala län
Det ska finnas strukturer och metoder för att identifiera, förebygga och hantera sociala risker. Arbetet ska ske i samverkan.	Länsstyrelsen erbjuder: – Forum för erfarenhetsutbyte och gemensamt utvecklingsarbete. – Kompetensutveckling. – Stöd till länets kommuner i deras lokala arbete med sociala risker.	Länsstyrelsen Kommunerna Region Uppsala Idéburen sektor Polismyndigheten Tryggare Uppsala län	Länsstyrelsen Polismyndigheten Tryggare Uppsala län

³ Regionförbundet och Landstinget i Uppsala län går samman till Region Uppsala år 2017.

Delmål 2

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska.

INSATZOMRÅDE: EN HÄLSOFRÄMJANDE SKOLA UTIFRÅN ELEVERS OLIKA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV.

GENERELLA SKYDDSAKTÖRER HAR stor betydelse för barns psykiska hälsa inklusive bruk av ANDT. Lärande i sig och att gå ut skolan med goda resultat leder till minskad ohälsa samt minskad risk för kriminalitet och utanförskap. Att klara skolan är också den enskilt viktigaste faktorn för barns framtida hälsa. Därför är en trygg skolmiljö med välfungerande undervisning samt en förebyggande och hälsofrämjande elevhälsa av stor vikt för barns och ungas hälsoutveckling.

GENOM BÅDE SITT kunskaps- och sitt värdegrundsuppdrag kan skolan bidra till arbetet med ANDT-L-prevention. Skolan spelar

till exempel en viktig roll genom att undervisa om riskerna med tobak, alkohol och andra droger.

SAMVERKAN MELLAN SKOLA och föräldrar samt föräldrarnas förmåga till engagemang i skolan, och deras förväntningar på barnet och förmåga att stödja och uppmuntra barnet i skolarbetet är viktiga för skolresultat, hälsa och trivsel. Genom att stödja föräldrarna i detta kan förutsättningarna för goda skolprestationer förbättras.

¹⁸ (Källa nr 16)

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Länets skolors ANDT-arbete ska ha utvecklats för att på ett bra sätt vara hälsofrämjande.	- Skolorna i länet ska få stöd i att utveckla och integrera ANDT-frågorna i undervisningen. Det ska ske genom: - Ytterligare inventering av behov och förutsättningar. - Kompetenshöjande insatser. - Särskilda utvecklingsprojekt Tobaksfri skoltid, tobaksfri duo, cannabisprojektet och ANDT på schemat	<i>Länsstyrelsen Region Uppsala (Hälsoäventyret) Barnombudsmannen i Uppsala Centralförbundet för alkohol och narkotika-upplysning (CAN) Kommunerna (Skolförvaltningen och förebyggande enheter)</i>	<i>Länsstyrelsen (ANDT-samordnande uppdraget och tillsyn utifrån tobakslagen) Region Uppsala (Hälsoäventyret, ledningskontoret –handlingsplanen)</i>

Samverkansinsatser för bättre hälsa bland barn och unga

Regionförbundets styrelse (Region Uppsala från år 2017) har uppdragit till regiondirektören att arbeta fram förslag till samverkansinsatser för bättre hälsa bland barn och unga. Att investera i flickors och pojkars utveckling beskrivs i *Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län* som en av de viktigaste vägarna till social hållbarhet och minskade skillnader i hälsa och utbildning. Ansvar för att främja barn och ungas hälsa ligger hos flera aktörer: Region Uppsala, länsstyrelse, kommuner och idéburen sektor. Det strategiska folkhälsoarbetet har samlat dessa aktörer för att formulera mål, tydliggöra roller och tillsammans prioritera områden att samverka omkring. Arbetet har mynnat ut i beslut om regionala samverkansinsatser inom områdena föräldrastöd, tobaksfri skoltid och ökad fysisk aktivitet. Utifrån samverkansinsatsen Tobaksfri skoltid och rökfria skolgårdar samt föräldrastöd har två regionala handlingsplaner utarbetats för åren 2016–2019.¹⁸

REGION UPSALAS VERKSAMHET Hälsoäventyret är både en länsövergripande och lokal verksamhet som fungerar som ett stöd för både Region Uppsala och länets kommuner och deras skolor i deras

hälsofrämjande arbete. De genomför hälso pedagogiska insatser där ANDT- är en viktig del, direkt till skolelever och personal samt föräldrar. De synliggör i olika samverkansinsatser ofta barns och ungas röster och rätt utifrån olika metodik. De samordnar och ansvarar även för olika utvecklingsprojekt inom detta insatsområde (se nedan). Det finns tre lokala Hälsoäventyr där kommunerna är partners och på detta sätt kan ge uppdrag om extra stöd och metodutveckling. Detta innebär att stödet inte erbjuds fullt ut för de kommuner som inte har lokala överenskommelser.

Tobaksfri skoltid

Rökförbudet avser skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid fritidshem och förskolor. Lagen gäller oavsett ålder, dygnet runt alla dagar i veckan och inkluderar all verksamhet som disponerar lokalerna. Tobaksfri skoltid innebär att skolan arbetar aktivt för att elever och vuxna avstår från tobak under all tid det är verksamhet med skolpersonal och elever, både på och utanför skolområdet, samt kvällstid vid exempelvis föräldramöten. Det handlar också om att verka för att det finns tobaksavvänjning av god kvalitet för de barn och vuxna som vill sluta röka samt att inte vuxna förser minderåriga med tobak.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Alla skolgårdar är rökfria enligt tobakslagen 2 § och all skoltid i Uppsala län är tobaksfri 4 §. – Att andelen elever i åk 9 och åk 2 på gymnasiet som sett en elev röka på skolgården ska halveras till år 2019. – Att alla kommuner genomför strukturerad tillsyn och att alla skolor har fått minst ett tillsynsbesök mellan år 2016 och 2019.	(Se fler insatser i kontinuerligt uppdaterad handlingsplan källa nr 18) Några exempel: – Genomföra kunskapshöjande och stödjande insatser kring komponenterna som krävs för att uppnå tobaksfri skoltid – Verka för att stödja och inspirera länets aktörer till förbättrad följsamhet till rökfri arbetstid. – Genomföra och sprida barnkonsekvensanalyser kopplade till tobaksanvändning. – Projektansökan till Folkhälsomyndigheten för att kunna erbjuda skolorna ökat stöd utifrån ett helhetskoncept.	Region Uppsala Länsstyrelsen Barnombudsmannen i Uppsala Kommunerna (Skolförvaltningen och förebyggande enheter) Yrkesföreningar mot tobak Non Smoking generation	Region Uppsala – (ledningskontoret – handlingsplanerna) Länsstyrelsen (ANDT-samordnande uppdraget och tillsynsuppdraget utifrån tobakslagen.) Landstinget (Hälsoäventyret – projektansökan)

Föräldrastöd

Ett bra stöd för föräldrar är en baskomponent i det hälsofrämjande arbetet och i det förebyggande ANDT-arbetet för barn och unga. Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att stödja kommuner,

landsting och andra föräldrastödjande aktörer i arbetet med att utveckla ett universellt, kunskapsbaserat, samordnat och långsiktigt stöd till föräldrar med barn i tonåren i respektive län.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Alla föräldrar ska erbjudas föräldrastöd under barnets uppväxt 0–17 år.	– Utbudet av föräldrastöd i länet är synliggjort genom en webbportal. – Andelen föräldrar som känner till/har fått erbjudande om föräldrastödjande insatser har ökat jämfört med 2016. (Källa nr 18)	Region Uppsala Länsstyrelsen Barnombudsmannen i Uppsala Kommunerna (Socialtjänst och skolförvaltning samt förebyggande enheter)	Region Uppsala – (ledningskontoret – handlingsplanerna) Länsstyrelsen (föräldrastödsuppdraget.)

Stärka den psykiska hälsan

PRIO-psykisk ohälsa är en nationell plan för riktade insatser inom området psykisk hälsa. Den lyfter fram ett antal strategiska prioriterade områden och därtill kopplade insatser som utgör en grund för regeringens arbete på området. Planen består av ett antal åtgärder som riktar sig till grupper som särskilt riskerar att drabbas

av psykisk ohälsa samt insatser för att förbättra situationen och bidra till återhämtning för personer med psykisk ohälsa. I Uppsala län ska Region Uppsala (Psykiatri) med särskilda projektmedel och uppdrag från Sveriges kommuner och Landsting ta fram ett förslag på länsövergripande handlingsplaner. I länet är fokus att stärka den psykiska hälsan.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Stärka hälsan hos länets barn och unga i Uppsala län	PRIO- handlingsplan barn och unga¹⁹ (Ej fastställd än)	Region Uppsala (Enheten för barnpsykiatri) Länsstyrelsen Barnombudsmannen i Uppsala Kommunerna Patient- och anhörigorganisationer	Landstingets styrgrupp och arbetsgrupp för att motverka psykisk ohälsa. (PRIO-satsningen.)

¹⁹ Det handlar om flickor, pojkar och andra.

¹⁸ Barnkonsekvensanalyser är ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling och göra barnets bästa tydligt.

INSATSONOMRÅDE: EFFEKTIVT TOBAKSFÖREBYGGANDE ARBETE.

Tobaksfri duo

Tobaksfri duo är en evidensbaserad metod som bygger gemensam överenskommelse mellan en tobaksfri vuxen och en tobaksfri ungdom. Kontraktet gäller under hela högstadietiden och ungdomen har i och med sin tobaksfrihet chans att vinna priser. I Håbo

kommun arbetas det aktivt med att implementera Tobaksfri duo i samtliga högstadieskolor. Hälsoäventyret samarbetar även med Fyrisfjädern badminton som skriver tobaksfria lagkontrakt med sina ungdomsspelare. Arbetet är sammankopplat med handlingsplanen för tobaksfri skoltid.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att sprida och implementera metoden Tobaksfri duo i Uppsala län.	Region Uppsalas verksamhet Hälsoäventyret samordnar frågan i länet med stöd av länsstyrelsen och erbjuder stöd till aktörer som vill arbeta med metoden. – Kompetensutveckling/handledning av enskilda skolor.	Region Uppsala (Ledningskontoret, FOU-enheten, Hälsoäventyret) Länsstyrelsen Yrkesföreningar mot tobak Kommunerna (Skolförvaltning och förebyggande enheter)	Region Uppsala (Ledningskontoret, FOU-enheten, Hälsoäventyret) Fyrisfjädern Håbo kommun Övriga intresserade kommuner Länsstyrelsen (förebyggande ANDT-uppdrag.)

Ny metod mot vattenpipsrökning-webbaserad plattform för vattenpipa och e-cigarett

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att i Uppsala län sprida och testa en ny webbaserad metod för att motverka vattenpipsrökning och e-cigarett.	Region Uppsalas verksamhet Hälsoäventyret samordnar frågan i länet med stöd av länsstyrelsen och erbjuder stöd till aktörer som vill arbeta med metoden. Metoden har tagits fram i ett samarbete mellan Umeå Universitet och Uppsala Universitet och är fortfarande under utveckling.	Länsstyrelsen Yrkesföreningar mot tobak Kommunerna Region Uppsala Umeå Universitet Västerbottens läns landsting	Umeå Universitet Uppsala Universitet Region Uppsala (Hälsoäventyret) Västerbottens läns landsting

Ungdomsmottagningen som arena

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att erbjuda samtal och stöd i ANDT-L-frågorna för de flickor, pojkar och andra som besöker länets ungdomsmottagningar.	– Kompetensutveckling för personal. – Kunna erbjuda tobaks-avvänjning eller hänvisa till avvänjning digitalt.	Kommunerna Region Uppsala	Region Uppsala Kommunen

TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025 i Uppsala län

Landstinget i Uppsala län tog år 2016 beslut om att ställa sig ba-

kom initiativet. Det finns på länsnivå ett länsövergripande nätverk som arbetar med frågan. (Se vidare information om frågan under nationella utgångspunkter).

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
– Fler av länets aktörer ska ställa sig bakom initiativet TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025.	– Information och utbildning om initiativet och vilket bidrag det ger till det lokala, regionala och nationella tobakspreventiva arbetet.	Länets nätverk för TOBACCO ENDGAME – RÖKFRITT SVERIGE 2025 Kommunerna Region Uppsala Idéburen sektor	Yrkesföreningar mot tobak Länsstyrelsen

INSATSONRÅDE: EFFEKTIVT ARBETE MOT LANGNING AV ALKOHOL OCH TOBAK.

Kommunikationsinsats om alkohol till föräldrar

Att motverka langning till flickor och pojkar är en fortsatt viktig insats för att nå målet om att skjuta upp alkoholdebuten. Alkohol-

förebyggande arbete bör fokusera på att göra föräldrar och andra vuxna mer medvetna om sin roll för att påverka konsumtionsmönster och senarelägga alkoholdebuten.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Vuxna förser inte minderåriga med alkohol. Samtal förs med ungdomar om riskerna.	– Informations- och antilångningsinsatser riktat till vuxna gällande alkohol och tobak. – Samverkan och åtgärder för att minska långningen till minderåriga.	Kommunerna (Socialtjänst, skol- och fritidsförvaltning och förebyggande enheter) Region Uppsala Polismyndigheten Tryggare Uppsala län Uppsala Universitet (U-FOLD) Länsstyrelsen Räddningstjänsten Idéburen sektor	Länsstyrelsen

INSATSOMRÅDE: SPRIDNING OCH TILLÄMPNING AV ETT KUNSKAPSBASERAT CANNABISFÖREBYGGANDE ARBETE.

Projekt: För Hälsa Mot Cannabis

Landstingets verksamhet Hälsoäventyret har genom ett särskilt projekt "För Hälsa Mot Cannabis-ur ett ungdomsperspektiv i

Uppsala län", tagit fram ett nytt material. Materialet utgår från ett ungdomsperspektiv och är tänkt att kunna appliceras i den ordinarie ANDT-L-undervisningen på länets skolor.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att stärka vuxna i ungas närhet i att föra en bra dialog med flickor, pojkar och andra om cannabis.	– Implementera konceptet "För Hälsa Mot Cannabis – ur ett ungdomsperspektiv i Uppsala län" i den ordinarie ANDT-L-undervisningen på länets skolor. – Konceptet ska hösten 2016 på prov genomföras på en högstadieskola i Uppsala kommun och en gymnasieskola i X kommun- för att sedan följas upp och spridas till övriga länets kommuner.	Kommunerna som har lokala Hälsoäventyr Länsstyrelsen Uppsala Universitet	Region Uppsala (Hälsoäventyret) Länsstyrelsen

Delmål 3

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

INSATSOMRÅDE: UPPMÄRKSAMMA OCH FÖREBYGGA ANDT-L-RELATERAD OHÄLSA BLAND KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH POJKAR INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN, SOCIALTJÄNSTEN OCH INOM ANDRA ARENOR

Sjukdomsförebyggande insatser

Inom regionen ligger Socialstyrelsens riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder till grund för det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet. Arbetet med levnadsvanor är långsiktigt och blir effektivt om utvecklingen av arbetet integreras med ordinarie verksamhet. Åtgärder för tidig uppmärksamhet och intervention av riskbruk av alkohol och tobaksbruk är en del av detta. Länets aktörer har satsat brett på utbildning i motiverande samtal som ett led i arbetet. Socialstyrelsen konstaterar i sin utvärdering av stödet till genomförandet att landstingen framför allt gjort generella satsningar och ännu inte kommit så långt som till satsningar som rör specifika grupper. Utvärderingen visar också att riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder inte har införts inom kommunerna. Detta är ett angeläget utvecklingsområde som till ex-

empel gäller äldreomsorgen. Uppföljningen visar att antalet äldre med missbruk och beroende behöver uppmärksammas inom såväl äldreomsorgen som primärvården.

Hälsofrämjande arbete

Hälsofrämjande arbete ska genomsyra hela hälso- och sjukvården och i primärvården bidra till en förbättrad folkhälsa baserad på goda levnadsvanor och förebyggande arbete. Folkhälsoenheten utvecklar och stödjer processer för att integrera det hälsoinriktade arbetet i den samlade primärvården. Insatserna har en stor spännvidd: utbildningar, informationsspridning, handledning och metodutveckling. Samtalsmetoden, Motiverande samtal (MI) tillämpas vid olika patientmöten på vårdcentralen.

Läns mål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Ett Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete ska genomföra hela hälso- och sjukvården	- Hälso- och sjukvårdens enheter ska tillämpa rutiner för sjukdomsförebyggande insatser enligt hälso- och sjukvårdens kunskapsunderlag för levnadsvanor. - Levnadsvanearbetet ska integreras i de regionövergripande kliniska processer som arbetas fram för hälso- och sjukvården. - Kompetenshöjande insatser - Metodutveckling och stöd Motiverande samtal mm.	Region Uppsala Kommunerna	Region Uppsala Kommunerna

Stärka samverkan och åtgärder för unga vuxna

Med unga vuxna menar vi kvinnor och män mellan 18 och 25 år. Gruppen unga vuxna utmärks av en hög andel riskkonsumenter av alkohol och samtidigt av att gruppen är svår att nå med hälsofrämjande- och förebyggande insatser. Andelen som använt cannabis är betydligt högre bland unga vuxna jämfört med äldre åldersgrupper. Män använder i högre grad än kvinnor.

Studenter

Närmare hälften i åldersgruppen unga vuxna i Sverige studerar vid högskola eller universitet. Kartläggningar visar också att alkoholkonsumtionen är högre under åren vid universitet och högskola jämfört med andra perioder i livet. Studenthälsomottagningar utgör därför en tänkbar arena för förebyggande insatser.²⁰ I Uppsala finns två stora universitet med många studenter. Varje år börjar tio tusen nya studenter vid de två universiteten. Enheten för Studenthälsa vid Uppsala Universitet har en särskild ANDT-funktion som ansvarar för samordning och utveckling av det individuella studentstödet och det utåtriktade arbetet inom ANDT.

Det genomförs även utbildningar för nations- och kåraktivt samt mottagningsansvariga och faddrar bland annat inom alkohol- och narkotikaprevention i syfte att minska skadeverkningarna av alkohol och användandet av narkotika i samband med festkvällar och insparkar/mottagningsveckor. Ett ANDT-nätverk har bildats för nationernas ämbetsmän/ alkoholombud i syfte att samordna preventiva insatser inom ANDT.

STUDENTER MED RISKKONSUMTION av alkohol erbjuds uppföljning enligt riskbruksmetoden eller ett manualbaserat program med fokus på att minska skadeverkningarna av alkohol, Alcohol Skills Training Program (ASTP). Programmet erbjuds också i en omarbetad version som föreläsning till olika studentgrupper. Studenter som vuxit upp med alkoholproblem i familjen erbjuds Individual Coping and Alcohol Intervention Program (ICAIP) på Studenthälsans mottagning. Det är ett individuellt stödprogram. Det innefattar en interventionsdel i syfte att genom förebyggande kunskap minska risken för att studenten utvecklar egna alkoholproblem.²¹

Läns mål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Uppsala Universitet ska ha ett bra ANDT-L-förebyggande arbete	- Kontinuerlig kompetensutveckling för Studenthälsans personal inom ANDT-L. - Erbjuda alla programstudenter webbaserad alkoholintervention och personlig återkoppling. - Erbjuda studenter enkla råd om tobak. - Samarbete inom Universitetet kring rökfri arbetstid/miljö. - Sprida kunskap om tidig upptäckt av alkohol- och drogrelaterade problem till andra yrkesgrupper inom universitetet. (ex studievägledare).	Uppsala universitet (Studenthälsan, Kuratorskonventet, Universitetskyrkan) Uppsala kommun Region Uppsala Länsstyrelsen	Uppsala universitet (Studenthälsan Kuratorskonventet)

INSATSONRÅDE: DOPNINGSFÖREBYGGANDE ARBETE INOM MOTIONSIDROTTE

INOM DET NATIONELLA nätverket PRODIS används den gemensamma arbetsmetoden 100 % ren hårdträning som syftar till att minska användningen av och tillgången till anabola androgena steroider (AAS) och andra dopningspreparat bland tränande på träningsanläggningar. Detta sker genom att träningsanläggningar utvecklar ett långsiktigt förebyggande arbete mot dopning i samverkan med polisen, kommunen och övriga närsamhället. I länet är Knivsta kommun och deras kommunalt anknutna gym anslutna

ning Hälsohuset först att genomföra utbildningen. Det finns en styrgrupp där länsstyrelsen och polismyndigheten medverkar. Detta för att följa och samordna insatser om det finns intresse för fler kommuner att utveckla arbetet. Det genomförs få samverkansinsatser mot dopning i länet. Ett samarbete med Upplands idrottsförbund har inletts för att insatsen även ska omfatta kommunens idrottsföreningar.

Läns mål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Majoriteten av gym- och träningsanläggningarna i Knivsta kommun ska vara PRODIS-certifierade.	- Genomföra PRODIS-utbildning i Knivsta kommun. - Sprida resultatet till resten av länet - Ökad samverkan mot dopning	Träningsbranschen Polismyndigheten Upplands idrottsförbund Länsstyrelsen Knivsta kommunen och övriga intresserade Region Uppsala	Knivsta kommun Hälsohuset Länsstyrelsen

Delmål 4

Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

INSATSONOMRÅDE: SAMVERKAN MELLAN HÄLSO- OCH SJUKVÅRD OCH SOCIALTJÄNST SAMT MED ANDRA AKTÖRER FÖR EN SAMMANHÅLLEN VÅRD UTIFRÅN KVINNORS OCH MÄNS SAMT FLICKORS OCH POJKARS SPECIFIKA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV.

SOCIALSTYRELSEN PUBLICERADE NATIONELLA riktlinjer för missbruks- och beroendevården 2007. Sedan dess har nya behandlingsmetoder introducerats och nya metoder för upptäckt och prevention har tillkommit i vården och omsorgen. Riktlinjerna har nu reviderats och uppdaterats och nya riktlinjer för missbruks- och beroendevården har utkommit 2015.

UTFORMNINGEN FÖR DE NYA riktlinjerna är förändrade såtillvida att de innehåller prioriteringar (1–10) för metoder/insatser, och genom detta utgör de ett tydligare stöd för fördelning av resurser och underlag för beslut på organisationsnivå. Tre nya områden har

inkluderats i de reviderade riktlinjerna: ungdomar, läkemedelsberoende och psykosociala stödinsatser.

SEDAN 1 JULI 2013 föreligger det "en skyldighet för landsting och kommuner att ingå gemensamma överenskommelser om samarbete i fråga om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, eller dopningsmedel", i enlighet med regeringens proposition "God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården" (2012/13:77). Denna skyldighet regleras genom tillägg i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.²²

Läns mål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
- Att underlätta och stärka samverkan mellan kommunerna och landstinget. - Att barn, unga och vuxna som tillhör målgruppen skall, med delaktighet och inflytande, ges en sammanhängande vård och behandling och tillgång till insatser på rätt nivå. - Att öka förutsättningarna för huvudmännen att följa rekommendationer i gällande nationella riktlinjer. - Att på ett tydligt sätt lyfta fram brukarna som en självklar kunskapskälla. Målet är att brukarnas kunskaper på ett strukturerat sätt skall efterfrågas och tas tillvara. - Jämställdhet och jämlikhet ska systematiskt beaktas i genomförande och uppföljning.	- Länets aktörer ska verka för att konkretisera insatserna i den regionala överenskommelsen för riskbruk, missbruk och beroende (Uppsala län) till lokala överenskommelser. - Länets aktörer ska även fortsättningsvis samverka i olika kompetenshöjande insatser för att kunna förverkliga överenskommelsens intentioner.	Region Uppsala (Hälso- och sjukvårdsstyrelsen) Kommunerna Kriminalvården-Frivården Länsstyrelsen Uppsala läns brukarnätverk Idéburen sektor	Tjänstemannaberedningen kommuner och landsting är beslutande organ för Uppsala läns regionala överenskommelse. Region Uppsalas forsknings- och utvecklingsverksamhet (FOU) har ett samordningsuppdrag.

INSATSONOMRÅDE: INSATSER FÖR ATT NÅ KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH POJKAR I EN SOCIALT OCH HÄLSOMÄSSIGT UTSATT SITUATION TILL FÖLJD AV MISSBRUK ELLER BEROENDE.

Plan för riktade insatser inom området psykisk hälsa

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Stärka hälsan hos kvinnor och män samt pojkar och flickor som har en identifierad psykisk ohälsa och även en missbruksproblematik.	PRIO-handlingsplan missbruk ²³	Region Uppsala Länsstyrelsen Barn-ombudsmannen Kommunerna Patient- och anhörigorganisationer.	Region Uppsalas styrgrupp och arbetsgrupp för att motverka psykisk ohälsa. PRIO-satsningen? (ledningskontoret -handlingsplanerna)

Bostad först

Uppsala och Enköpings kommuner ingår i ett försöksprojekt (Start 2015) som är till för att förebygga hemlöshet och de delar som är kopplade till den frågan som i många fall rör missbruksproblematik. Bostad först bygger på fyra principer:

- Hemlöshet är först och främst ett bostadsproblem och ska behandlas som ett sådant.
- De personer som är hemlösa eller utanför den ordinarie bostadsmarknaden bör så fort som möjligt inlemmas i den ordinarie bostadsmarknaden för att få en stabil bostadssituation.
- Egen bostad – en förutsättning för att andra insatser skall lyckas.
- Ett fast boende är en grundläggande rättighet.²⁴

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att erbjuda en bostad och stöd till hemlösa män och kvinnor.	– Driva och följa upp utvecklingsprojekt: "Bostad först" i Enköping och Uppsala kommuner. – Länsstyrelsen ska stödja kommuner och andra aktörer i arbetet med att underlätta inträde på bostadsmarknaden för exempelvis hemlösa. Detta sker genom kontinuerliga temautbildningar.	Enköpings kommun Uppsala kommun Länsstyrelsen Region Uppsala Lokala bostadsbolagen	Enköpings kommun Uppsala kommun Länsstyrelsen

Lågtröskelmottagning

Enligt Socialstyrelsen injicerar cirka 8 000 personer droger år 2008–2011. Personer som injicerar droger tillhör en särskilt utsatt grupp. Genom att dela sprutor löper de till exempel stora risker att drabbas av allvarliga infektionssjukdomar som HIV och hepatit C. En fjärdedel av alla rapporterade hepatit C-fall 2014 var ungdomar/unga vuxna i åldern 15–21 år och av dessa hade 86 pro-

cent smittats via injektion med kontaminerade/smutsiga kanyler. Sprutbytesverksamhet är tänkt att vara en kontaktyta som kan användas för att motivera till vård och behandling på frivillig väg. Sprututbytesverksamhet får enligt lag endast ske till individer som fyllt 20 år. Det finns ett lagförslag om att sänka åldersgränsen till 18 år. (Källa nr 16)

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att erbjuda stöd till kvinnor och män som injicerar droger och förhindra vidare smittspridning av infektionssjukdomar.	Öppen mottagning med sprututbytesverksamhet.	Region Uppsala (Hälsa- och sjukvårdsstyrelsen) Kommunerna Kriminalvården Uppsala läns brukarnätverk Idéburen sektor	Region Uppsala (Förvaltningen Hälsa och rehabilitering)

Foto: Pixabay

Delmål 5

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, läkemedelsmissbruk eller tobak ska minska.

INSATSONOMRÅDE: TIDIG UPPMÄRKSAMHET AV RISKBRUK OCH BEROENDE BLAND BLIVANDE FÖRÄLDRAR.

Riskbruk och missbruk bland blivande föräldrar

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Alla blivande och nyblivna mammor och pappor ska tillfrågas om ANDT-vanor.	Tillämpa rutiner för sjukdomsförebyggande insatser enligt hälso- och sjukvårdens kunskapsunderlag för levnadsvanor (alkohol och tobak) samt särskilt ställda frågor gällande narkotika.	Region Uppsala (Mödrälskorsvården, Barnhälsovården)	Region Uppsala Regionalt centrum för cancerprevention (regionens plan för cancerprevention.)

INSATSONOMRÅDE: UPPMÄRKSAMMA OCH ERBJUDA ÄNDAMÅLSENLIGT STÖD TILL FLICKOR OCH POJKAR SOM FÖDS MED SKADOR TILL FÖLJD AV ANDT(L) ELLER SOM VÄXER UPP I FAMILJER MED MISSBRUK ELLER ANNAN OMSÖRGSSVIKT, INKLUSIVE FÖREKOMST AV VÄLD, MEN KOPPLING TILL ALKOHOL ELLER NARKOTIKA UTIFRÅN DERAS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV.

Ett stärkt familjeperspektiv

Regionförbundet i Uppsala län har sedan flera år drivit olika utvecklingsprojekt för att öka familjeperspektiv inom såväl missbruks- och beroendevård som barnavård.²⁵

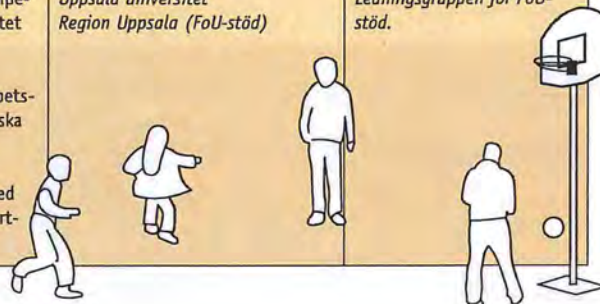
Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Ökat familjeperspektiv inom såväl missbruks- och beroendevård som barnavård.	- Utbildningsinsats. - Implementering av befintlig kunskap om stöd i föräldrarollen inom missbruks- och beroendevård och barnavård. - Etablera gemensamt lärande nätverk samt metodstöd i att utveckla familjeperspektiv till att bli ett konkret arbetssätt i samverkan.	Region Uppsala (FoU-stöd) Brukarföreningar Kommunerna	Region Uppsala (FoU-stöd) FoU-stöds ledningsgrupp

Barn och unga som lever i familjer med missbruk eller beroende – forsknings- och utvecklingsprojektet "Skol-BIM"

Projektet är en fördjupning av projektet Barn i Missbruksmiljöer (BIM), där barn, ungdomar och föräldrar i intervjuer lyfte fram skolans betydelse som arena för upptäckt och stöd till barn i

familjer där föräldrar har problem med alkohol och/eller andra droger. Huvudmål för projektet är att utifrån forskning förbättra skolans stöd till barn i familjer med missbruk. En referensgrupp med ungdomar som växt upp i familjer med missbruk har bildats och utgör viktig kunskapskälla i projekter.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Forsknings- och utvecklingsprojektet "Skol-BIM" ska bidra till att utveckla skolpersonalens förmåga att upptäcka och ge stöd till barn och unga som lever i familjer med missbruk eller beroende.	- Utifrån kunskapen som tidigare forskning och intervjuer ger, ges fyra högstadieskolor kompetensutveckling och stöd i att utveckla arbetet med målgruppen. - Intervjustudien och de erfarenheter och arbetsätt som utvecklingsarbetet leder fram till ska spridas. - Ta fram en särskild informationsbroschyr med erfarenheter från projektet för att ge ett fortsatt stöd till länets skolor.	Fyra högstadieskolor i länet Uppsala universitet Region Uppsala (FoU-stöd)	Region Uppsala (FoU-stöd) Ledningsgruppen för FoU-stöd.

INSATSONOMRÅDE: STRATEGISKT OCH LÅNGSIKTIGT ARBETE FÖR ATT MOTVERKA NARKOTIKARELATERAD DÖDLIGHET BLAND KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH POJKAR.

DEN NARKOTIKARELATERADE DÖDLIGHETEN är hög i Sverige jämfört med andra länder inom EU. Den höga dödligheten är oroande och måste tas på stort allvar. Under perioden 2011–2014 ökade antalet narkotikarelaterade dödsfall med 59 procent samtidigt som antalet vårdade till följd av narkotikabruk ökade med 12 procent. Det är

fler män än kvinnor både bland dem som avlider och dem som vårdas. Den ökande trenden gäller både män och kvinnor. ^(Källa nr 16) En hög andel av de som dör har ett blandmissbruk där de både missbrukar narkotika och läkemedel.

INSATSONOMRÅDE: INSATSER FÖR ATT MOTVERKA TRAFIKRELATERADE SKADOR OCH DÖDSFALL TILL FÖLJD AV ALKOHOL- OCH NARKOTIKABRUK SAMT LÄKEMEDELSMISSBRUK.

Samverkan mot alkohol och droger i trafiken

Det är fler män än kvinnor som dör eller blir skadade i trafiken kopplat till ANDT och bilkörning. Statistik visar exempelvis att hälften av alla rattfyllerister har ett alkoholproblem. Landstinget och samtliga av länets kommuner hade tidigare en strukturerad samverkan för att arbeta med metoden SMADIT. När samordningsfrågan blev oklar nationellt så resulterade det i att samarbetet

tappades. Numera kommer inte SMADIT-förfrågan upp automatiskt vid provtagning och polisen missar därför att fråga den omhändertagna rattfylleristen. Metoden innebär att misstänkta ratt- och sjöfyllerister så snabbt som möjligt, helst inom 24 timmar, ska få möjlighet att komma i kontakt med socialtjänst och/eller beroendevård om de vill ha hjälp med att komma till rätta med sitt alkohol- och/eller drogproblem. ^(Källa nr 13) Det är även viktigt att inkludera läkemedelsmissbruk i denna fråga.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Minska antalet påverkade förare i trafiken och till sjöss.	- Fordonsförare som åker fast för att de är påverkade av alkohol eller andra droger ska få erbjudande om snabbt stöd. - Stöd för samverkan utifrån metoden "SMADIT i Uppsala län" på länsnivå.	Polismyndigheten Tullverket Kommunerna Länsstyrelsen Kriminalvården Region Uppsala Trafikverket Kustbevakningen Idéburen sektor	Polismyndigheten Länsstyrelsen Region Uppsala Kommunerna

ANDT-L och våld

Det är viktigt att uppmärksamma utsatthet för våld i ANDT-L-frågan då det ofta ger hälsokonsekvenser. "Även ålder och funktionsnedsättning behöver beaktas i detta sammanhang. Kunskap om att det finns en koppling mellan ANDT-L-missbruk och att vara eller ha varit utsatt för våld eller andra former av övergrepp behöver öka. Förutom hälso- och sjukvården utgör ungdomsmottagningar och elevhälsan viktiga arenor för att fånga upp barn och unga i riskzon, studenthälsan för att nå unga vuxna och företagshälsovården för att nå den del av befolkningen som är i arbete. Kvinnor som injicerar droger utsätts för prostitution, våld och sexuellt våld i större utsträckning än män, varför både behandlings- och stödinsatser behöver utformas för att kunna möta kvinnors specifika behov. Prostitution och användning av både droger och alkohol är tydligt sammankopplad. Inom missbruks- och beroendevården måste därför erfarenheter av att sälja sex uppmärksammas." ^(Källa nr 16)

INOM RAMEN FÖR rådande jämställdhetspolitik har Länsstyrelsen i uppdrag att stödja samordningen i länet av insatser som syftar

till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Uppdraget avser både samordning av insatser till skydd och stöd samt förebyggande insatser.

LÄNSSTYRELSEN HAR OCKSÅ i uppdrag att ge stöd för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn samt främja och fördela bidrag till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns två länsgrupper mot våld i nära relationer. Nätverken har olika fokus, ett med mer fokus på våldsförebyggande arbete och ett med mer fokus på de insatser som erbjuds våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare.

UPPSALA LÄN BEHÖVER fler insatser mot våld och ANDT-L-relaterad problematik. Det finns till exempel inte något boende i Uppsala län för våldsutsatta kvinnor i aktivt missbruk. Det är viktigt att verka för ökad samverkan i verksamheterna inom kommun och landsting som arbetar med våld i nära relationer och missbruk.

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Att synliggöra våldsproblematiken i ANDT-frågan för att bättre utveckla ett stöd som är anpassat för flickor och pojkar samt kvinnor och män.	- Samordna ANDT-arbetet i länet med Länsstyrelsens uppdrag att samordna och ge stöd till insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor. - Särskild insats att följa: Hur får våldsutsatta tjejer och kvinnor med missbruksproblematik ett anpassat och bra stöd?	Region Uppsala Länsstyrelsen Kommunerna Tryggare Uppsala län Idéburen sektor Polismyndigheten Kriminalvården	Länsstyrelsen

Övriga viktiga insatsområden

Dessa finns inte med som specifika insatsområden i nationella strategin men finns som aktuella samverkansinsatser i Uppsala län.

STÄRKA SAMVERKAN MED IDEBUREN SEKTOR			
Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Ett ökat deltagande av idéburna organisationer i det förebyggande arbetet.	- Tydliggöra och stärka ideella sektorns roll i det förebyggande arbetet ²⁶ - Integrera ideella aktörer i det övriga ANDT-arbetet där det finns ett tydligt syfte och mervärde. - Spridning av goda exempel. - kompetensutveckling.	Uppsala Universitet (U-FOLD) Länsstyrelsen Tryggare Uppsala län	Uppsala Universitet/U-FOLD Länsstyrelsen Tryggare Uppsala län

I UPPSALA LÄN SKA VI ERBJUDA AKTUELL KOMPETENSUTVECKLING INOM ANDT-L

DEN VANLIGASTE SAMVERKANSINSATSEN i tidigare åtgärdsprogram var utbildning. Samordning av kompetensutveckling är viktigt. Antal utbildningsinsatser har legat på en relativt jämn nivå under tidigare programperiod. År 2013 fanns ett visst fokus på cannabis- och alkoholprevention. 2014 och 2015 utbildades det väldigt brett

inom ANDT och många ämnen och områden berördes. Spice och Spicerelaterade dödsfall var ett vanligt förekommande ämne på utbildningar och samverkansforum. Drogproblematik bland ensamkommande barn och den accelererande narkotikadödligheten fick större fokus 2015/2016. (Källa nr 15)

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
- Medvetenheten i hela befolkningen om ANDT-användningens effekter på hälsan bör öka. - Fler professionella ska få aktuell kunskap i ANDT-L-frågan i Uppsala län.	- Utbildningsinsatser med olika teman. - De regionala aktörerna ska i högsta möjliga grad samverka och samordna arbetet.	Kommunerna Region Uppsala Polismyndigheten Tryggare Uppsala län Region Uppsala Länsstyrelsen Näringslivet Idéburen sektor Uppsala universitet (U-FOLD)	Ansvarig arrangör ansvarar för genomförd uppföljning

FÖRBÄTTRADE LEVNADSVANOR I BEFOLKNINGEN OCH DÄRMED MINSKAD RISK FÖR CANCER. SAMORDNA DET STRATEGISKA ARBETET MED ATT FÖREBYGGA CANCER MED ANDT-L-PROBLEMATIKEN

ARBETET MED ATT förbättra levnadsvanorna följs och fördjupas inom vissa delar avseende alkohol och tobak i en särskild cancer-preventionsplan för Uppsala-Örebro sjukvårdsregion.

DET FINNS ETT tydligt samband mellan levnadsvanor och risken att drabbas av cancer. Dessa levnadsvanor utgör både friskfaktorer för en god hälsa och riskfaktorer för sjukdom beroende på hur vi hanterar dem. Alkohol är, näst efter rökning och högt blodtryck, den

tredje viktigaste riskfaktorn för ohälsa och för tidig död i allmänhet. Alkoholen finns bakom cirka fem procent av all cancer. Det finns i dag en ojämlikhet i förekomst, vård och överlevnad i cancer som är relaterad till socioekonomi och geografi. Den nationella cancerstrategin lyfter särskilt fram jämlikhet i hälsa eftersom studier visar att människor som lever under sämre socioekonomiska förhållanden löper större risk att insjukna och dö i cancer. (Källa nr 7)

Länsmål 2021	Insats	Involverad aktör	Uppföljningsansvarig
Minskat tobaksbruk och alkoholkonsumtion i befolkningen och därmed minskad risk för cancer.	Ett offensivt och väl strukturerat arbete mot tobak där samhällets olika aktörer samverkar och arbetar mot gemensamma mål.	Region Uppsala/Landstingen Länsstyrelser Kommunerna	Regionalt center för cancer-prevention Uppsala-Örebro sjukvårdsregion ansvarar för uppföljning av Cancer-preventionsplan för åren 2017-2019.

Foto: Pixabay

5. Uppföljning

DETTA ÅTGÄRDSPROGRAM GÄLLER under perioden 2017–2021. Länsstyrelsen i Uppsala län har ett övergripande samordningsansvar för att årligen göra en kortfattad sammanställning av ansvariga aktörers insatser utifrån programmet. Uppföljningen kommer att baseras på den nationella länsrapporten för förebyggande ANDT-frågor och tillsyn (Statens folkhälsoinstitut) samt en kompletterande regional enkät utifrån de länsspecifika målen som ska genomsyra

hela åtgärdsprogrammet med både effekt- och processmått. Styrgruppen för ANDT-L i Uppsala län blir ansvarig instans för förankring och uppföljning. De nationella huvudindikatorerna för den nationella ANDT-strategin blir om möjligt ett viktigt verktyg också för den regionala uppföljningen. Utpekade insatser ska i största möjliga mån vara utvärderade och bygga på aktuell och tillgänglig forskning samt beprövad erfarenhet.

Foto: Can Stock Photo

6. Fotnoter

1. Inledning

- ¹ Regeringens skrivelse 2015/16:86, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016 – 2020, www.regeringen.se
- ² Nationella riktlinjer – Utvärdering 2014. Sjukdomsförebyggande metoder, rekommendationer, bedömningar och sammanfattning. (2015), Socialstyrelsen
- ³ Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – stöd för styrning och ledning. (2015), Socialstyrelsen
- ⁴ Se TOBACCO ENDGAME-2025 www.tobaksfakta.org
- ⁵ Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län, Region Uppsala (2016) www.regionuppsala.se –EJ KLAR
- ⁶ Regionala riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende i Uppsala län, (2016), Regionförbundet Uppsala län, www.regionuppsala.se
- ⁷ Cancerpreventionsplan för Uppsala – Örebro sjukvårdsregion, Regionalt centrum för cancerprevention (2016) Landstinget

2. Utvecklingen inom ANDT

- ⁸ Liv och Hälsa Ung- länets elevvaneundersökning (2015) Regionförbundet Uppsala län
- ⁹ Skolelevers drogvanor, (2016), Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning
- ¹⁰ Nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor (2016), Folkhälsomyndigheten
- ¹¹ Öppna jämförelser missbruks och beroendevården, (2016), Socialstyrelsen
- ¹² ESPAD- Den europeiska skolundersökningen, Det europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2015)

3. Struktur för ANDT-arbetet Uppsala län

- ¹³ Länsrapport 2014 Uppsala län. Kommunernas del – ANDT-förebyggande arbete (2015), Folkhälsomyndigheten
- ¹⁴ Community Readiness Model- en utvärdering av Uppsala läns ANDT-samverkan, Stockholms läns landsting, SLUSS
- ¹⁵ Uppföljning av åtgärdsprogram ANDT, Uppsala län, 2013-2015, hel version, Länsstyrelsen 2016:08
- ¹⁶ Regeringens proposition 2010/11:47, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken, www.regeringen.se
- ¹⁷ Folkhälsomyndighetens rapport om demografiska faktorer (2016)

4. Åtgärdsprogram för Uppsala län

- ¹⁸ Handlingsplaner för psykisk hälsa, Tobaksfri skoltid och rökfria skolgårdar samt Föräldrastöd, Regionförbundet Uppsala län (2016), www.regionuppsala.se
- ¹⁹ PRIO-handlingsplan område: stärka barn och ungas hälsa –EJ KLAR (2016), Landstinget, TKL
- ²⁰ Studenter och hög alkoholkonsumtion, Folkhälsomyndigheten
- ²¹ Rapport från Studenthälsans ANDT-samordnare (2016)
- ²² Regional överenskommelse – riskbruk, missbruk och beroende. (Regionförbundet Uppsala län, 2016)
- ²³ PRIO-handlingsplan område: missbruk –EJ KLAR (2016), Landstinget, TKL
- ²⁴ Rapport Bostad först
- ²⁵ Projekt: Förstärkt föräldra- och barnperspektiv i missbruks- och beroendevården. Regionförbundet Uppsala län, www.regionuppsala.se
- ²⁶ Vad kan idéburen sektor erbjuda inom ANDT (L) i Uppsala län LST, 2016:12

För att kunna se direktlänkar eller en version med större text se – Länsstyrelsens hemsida www.uppsala.lansstyrelsen.se

I Uppsala läns ANDT-L-arbete har många olika aktörer en viktig roll att spela. TACK till alla er som arbetar med frågorna!

Tillsammans med en gemensam riktning och god samverkan kan vi få ett Uppsala län fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och läkemedelsmissbruk samt ett minskat tobaksbruk. Det är tanken med detta strategi- och åtgärdsprogram.

/Länsstyrelsen i Uppsala län i nära samverkan med länets styrgrupp från ANDT-L.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN